

KABARET *CHAT NOIR*

... a co bylo před ním a pak...

- **kabaret**
- z pikardštiny ve 13. století
- *camberete* – zdrobnělina slova *cambre* = místnost, komora
- místo, kde bylo možné se levně najíst a napít...

Podle policejních nařízení:

**zákaz nalévání alkoholu místním
občanům**

**montmartreské kabarety nesměly mít
zadní východ**

povětrné ženy do nich

neměly přístup

většinou musely zavírat

už v 19 hodin

Inženýr a pedagog Le Play; *O nápravě mravů v Evropě (1864):*

- *„Vliv kabaretů na mravní a materiální blaho dělnického a zemědělského obyvatelstva je zhoubný. Ničí klid v domácnostech, podryvá autoritu otců a znemožňuje spořivost. Dospělého muže zbavuje chuti do práce a brání mu v plnění povinností hlavy rodiny.“*

... tradice již od středověku

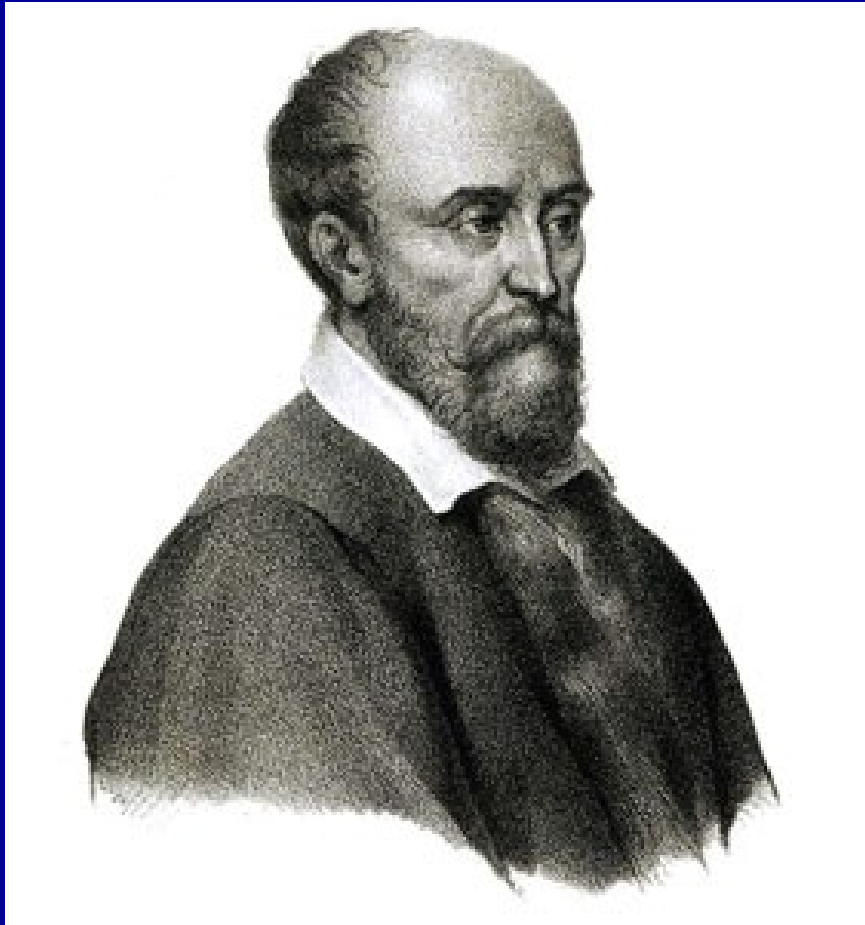
- zvláštní forma kabaretu:
- krčmy, vinárny a hospody, kde se pravidelně scházeli básníci a umělci a vtiskli jim osobitý ráz
- „*café littéraire*“ X

- *Pomme de pin*
- *Borová šiška*
- François Villon a
- François Rabelais

- kabaret *le Mauron blanc*
- *U Drchničky*
- Jean Racine

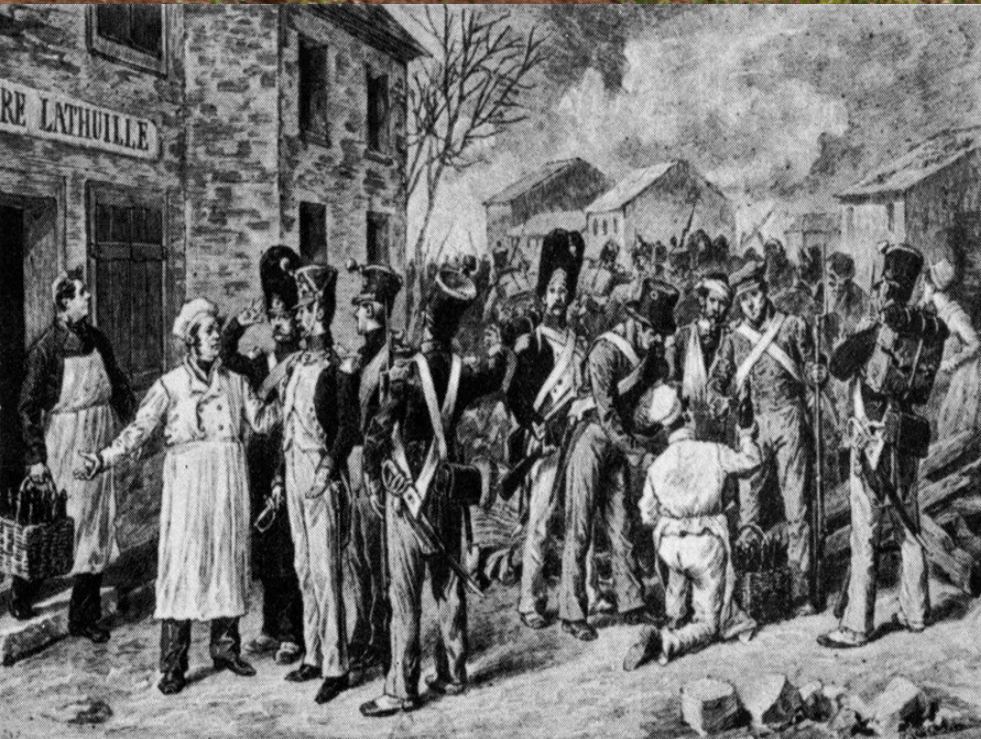
- **Pierre de Ronsard**
- *Le sabot*
- *U Dřeváku*

Hosté pařížských kabaretů v 19. století...

- se pravidelně scházeli,
- pili, veselili se, zpívali, recitovali verše
- a často zakládali stolové nebo literární společnosti;
- Jedna z prvních: ***Společnost žroutů*** (Société des goinfres) v 17. století
- sdružovala básníky, dramatiky a umělce z kabaretu ***la Fosse-aux-lions*** (U lví jámy)

Sdružení básníků, kteří...

- u sklenky recitují a
- svým nevázaným veselím dávají najevo svůj nesouhlas **s oficiální morálkou a akademickým uměním**
- → na konci 19. století
- → zrod literárního a uměleckého kabaretu v dnešním smyslu slova

Doba Ludvíka XIV. a Ludvíka XV.

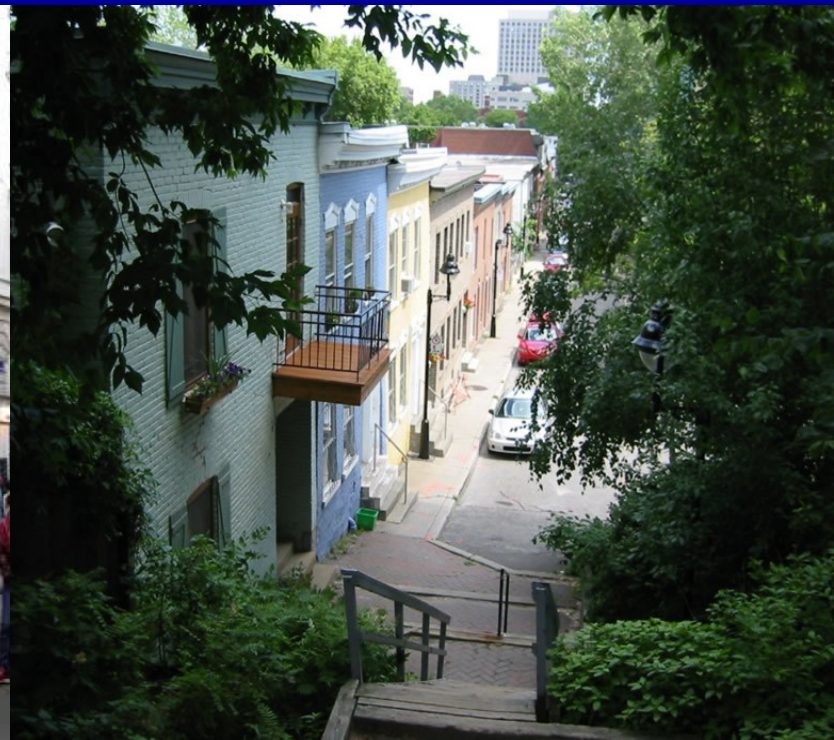
... kabaret v té době

- neznamenal zdaleka to, co dnes, tedy podnik, ve kterém se
- zpívá, tančí, recituje, předvádějí scénky a v němž se host - !!! –
- může také najíst a napít

v té době vznikají...

- **společnosti umělců**, jejichž střediskem bývá obvykle některá z krčma ve studentské Latinské čtvrti

Nejproslulejší byly společnosti zvané *caveaux* = sklípky

- nejstarší se scházela od roku 1731 v zadní místnosti drogisty Galleta , pozdější v kabaretu v ulici de Buci

- 2x měsíčně se členové spolku sešli, bohatě povečeřeli, zazpívali si a spořádaně se rozešli do svých domovů
- další sklípky, další činnost
- ***le Caveau moderne*** (*Moderní sklípek*)
- 1806-1815 a 1825-1826
- ulice Montorgueil v hospodě ***U Cancalské skály*** (*Le Rocher de Cancal*)

avšak...

- sklípek byl uzavřenou společností
- stát se jeho členem bylo velmi nesnadné
- přísná disciplína
- písničky o vínu
- převládla zkostrnatělá konzervativní atmosféra

... a tak vznikly *gogettes*

- 1817
- místo, kde se jí a pije
- kde vládne dobrá nálada
- kde je přístup umožněn všem
- kde se scházeli především **lidoví písničkáři**
- od roku 1817 jejich počet rychle rostl
- v roce 1845 jich v Paříži bylo kolem 480

- Velká popularita
- **avšak**
- časem se změnily v obyčejné nálevny piva a špatného vína
- umělecká hodnota programů upadala
- → nové formy zábavních podniků
- → **tančírny**
- → nejslavnější:

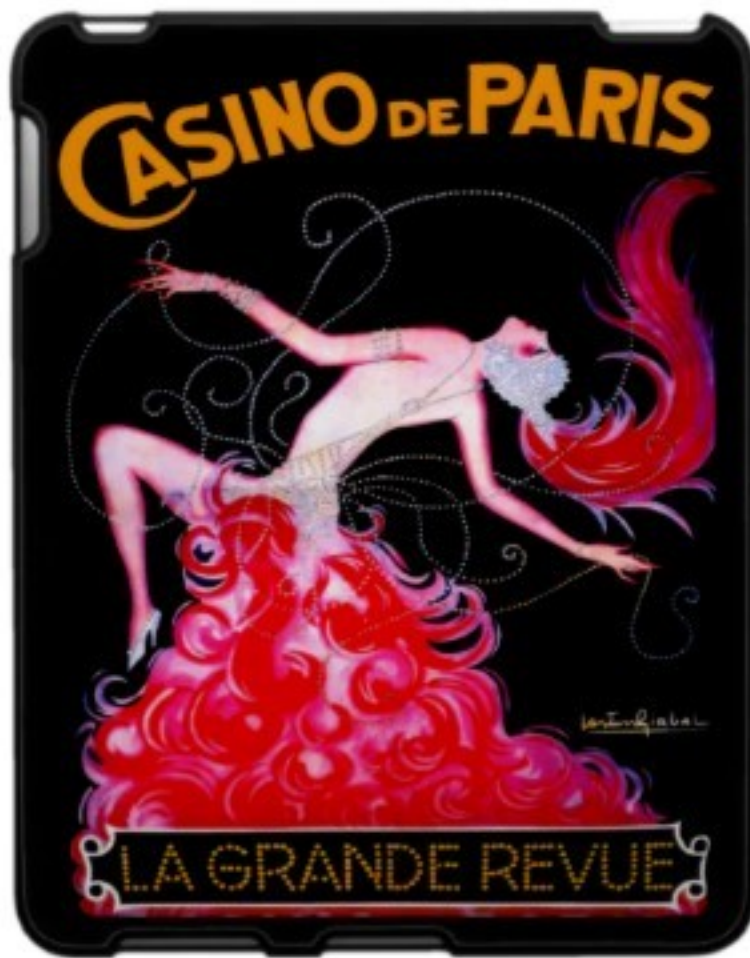

cafés-concerts → caf conc

- kavárny s malým pódiem
- zpěváci s vlastními texty
- bez speciální dramaturgie
- důležitá politická role před r. 1789
- po revoluci – centra opozice →
- Napoleon je zrušil
- **obnovily se až po roce 1830**
- doba jejich největší slávy: 1852-1870
- pařížský šanson
- nejznámější: *le Casino Français*

- ***Francouzské kasino*** si poměrně dlouho udrželo dobrou uměleckou úroveň
- x ve většině případů se zpěváci podbízeli vulgárními písněmi
- koncem století – music-hally:
- ***les Folies-Bergères***
- ***le Casino de Paris***
- ***le Moulin rouge***

FOLIES-BERGERE

La Loie Fuller

Tous les Soirs à 8 Heures

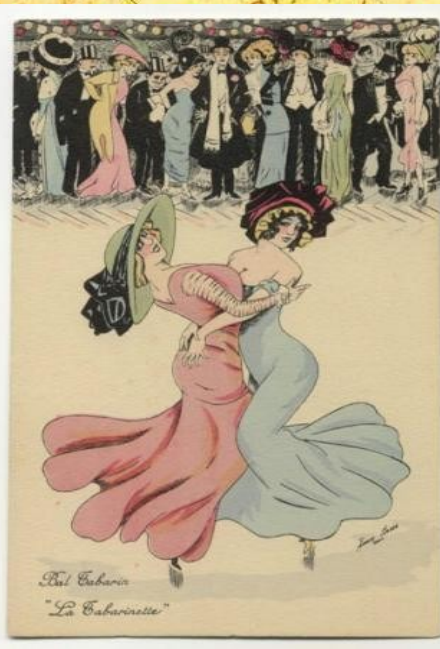
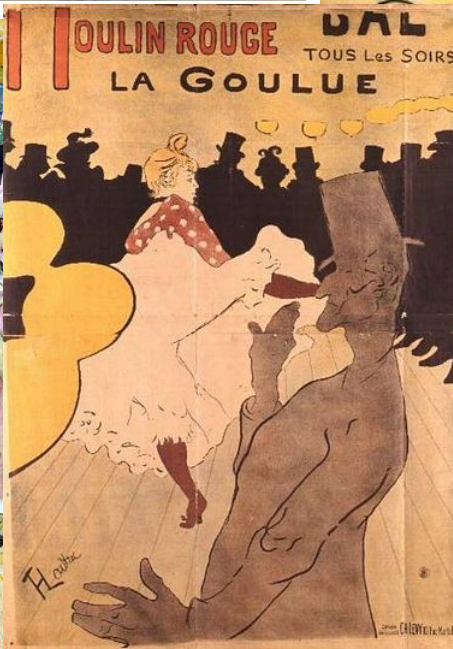
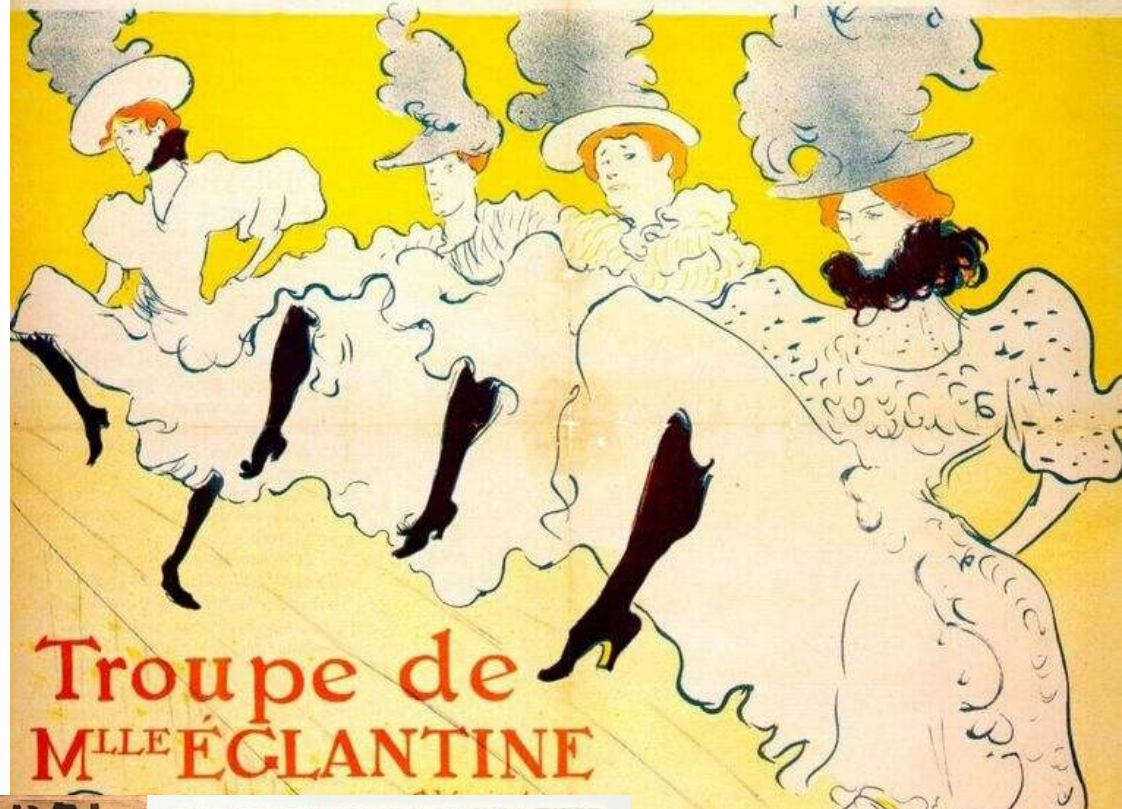
PANTOMIMES OPERETTES TRAVAUX de VOITIGE BAILETS PRIX UNIQUE 2^F toutes places non-loyées

ROUEN
FOLIES-BERGERE

Grandes LUTTES de Femmes

V 60. a 70. letech 19. století

- se literáti a umělci znovu začali scházet v kavárnách v **Latinské čtvrti** nebo i v soukromých bytech
- vytvářeli uzavřené skupinky, společnosti a kluby

V bytě Niny de Villars...

- Zola, Daudet, Mallarmé, Leconte de Lisle, Bloy, Barbey d'Aurevilly,
- **Charles Cros** → **monolog**
- **Villiers de l'Isle-Adam** → „**minidrama**“

- ***Jistý muž se vrací domu ve stavu naprostého rozčílení. Vyzbrojen nožem skáče z fiakru, vchází do domu, vybíhá po schodech a vyráží dveře. Na loži jiný muž se s ženou oddává rozkoším lásky. Příchozí bleskurychle noří čepel nože do ležících těl a obě je probodne s výkřikem: „Padouši!“ Poté nešťastníky obrací tváří k sobě, zděšeně na ně pohlédne a řekne: „Oh! Oh!“ Spletl se v poschodí.***

Koncem roku 1871...

- se začali scházet básniční přátelé Paula Verlaina a Arthura Rimbauda
- **Zutisté**
- literární parodie na soudobou patetickou poezii
- literární hříčky

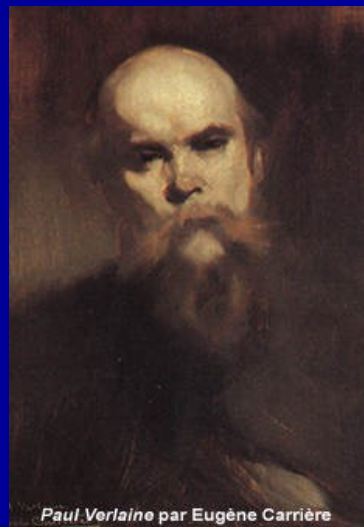
Zutistické album

- Rimbaud a zutisté
- *Zutistické album* objevené až v roce 1936
- asi 20 Rimbaudových textů

Les Vilains Bonhommes (Oškliví strejcové)

- Verlaine
- kavárny v Latinské čtvrti
- bohatá večeře, písničky, recitace
- víno
- výpravy za hranice Latinské čtvrti
- Verlaine a verše v argotu

Paul Verlaine par Eugène Carrière

- **projevy nekonformního protestu proti všemu, co svazovalo uměleckou i osobní svobodu**
- ***Klub hydropatů*** → **přímý předchůdce *Chat noir***
- **Emile Goudeau** = **zakladatel *Klubu hydropatů***

Emile Goudeau (1849-1906)

- narodil se v Périgeux
- přísná výchova
- dobré vzdělání
- novinář, dobrovolník ve francouzsko-pruské válce, krátce učitel na gymnáziu v Bordeaux, úředník na Ministerstvu financí v Paříži
- - večer organizoval večírky

- uskutečnění svého snu: založit novou literární společnost, která by přispěla kulturnímu životu „levého břehu“ (Latinská čtvrt')
- první poschodí kavárny *La Rive Gauche* na **ulici Cujas**
- pátek 11. října 1878 – přišlo přes 70 lidí
- velký úspěch
- *Klub hydropatů*
- předseda: **Emil Goudeau**

- další večer – 150 lidí
- ženy měly z počátku vstup zakázán
- „Monsieur Sarah Bernhardt
- v roce 1880 první spory
- v roce 1882 klub zaniká a Goudeau s několika příznivci odchází na Montmartre

- **Po 6. večeru bylo třeba najít nové prostory →**
- **ulice Jussieu, sál pro 500 lidí**
- **zvláštní skupina **Fumistů****
- **fumiste = mluvka, vtipálek, recesista**

časopis *Hydropate*

- **Emile Goudeau**
- první číslo: 22. ledna 1879
- financován bohatým studentem a neúspěšným literátem Paulem Vivienem
- důležitá role **Alphonse Allaise**
- během roku 1879 – 24 čísel
- od 9. čísla – název ***Tout Paris***

L'HYDROPATHE

Rédacteur en chef : Emile GOUDEAU

Directeur-Administrateur : Paul VIVIER

Secrétaire de la Rédaction : Emile COHL

ABONNEMENTS - BUREAU

10, Rue des Écoles, 10

ABONNEMENTS

Paris ..... 1 fr. »
Tous les autres ..... 1 fr. 50

BUREAU DE VENTE

15, Rue Monge, 15

L'HYDROPATHE EMILE COHL

LES HYDROPATHES

JOURNAL LITTÉRAIRE ILLUSTRÉ

Rédacteur en chef : Emile GOUDEAU

Directeur-Administrateur : Paul VIVIER

BUREAU

10, Rue des Écoles, 10

ABONNEMENTS :

Paris - Province - Étranger
Un an : 5 francs

Secrétaire de la Rédaction : Paul COHL

BUREAU DE VENTE

15, Rue Monge, 15

L'HYDROPATHE

Publié par M. P. GILBERT

Directeur: M. P. GILBERT

Administrateur: M. P. GILBERT

Abonnement: 12 francs

Année: 1907

Volume: 1907

Imprimé par M. P. GILBERT, 12, rue de Valenciennes, Paris

L'HYDROPATHE TRÈS COURAGE

LES FUMISTES HYDROPATHES

Alphonse Allais, Les Dacori, Gaston Saréchal
et Speeck

Documents inédits

par

Léopold SAINT-BRICE

Aurélien MARFEE

A REBOURS
Numéro Spécial

34-35

Význam *Klubu hydropatů*

- na počátku nového literárního a uměleckého **žánru**
- nová tradice **autorských poetických večerů**, kdy básně, písně a monology přednášeli většinou sami autoři
- **program** byl stanoven rámcově
- důležitá byla **improvizace** a spolupráce **publika**
- **první kabaret recitujících básníků**

Charles Cros: Píseň hydropatů

**Hydropati, ať zní do dálek
naš sbor k poctě vín a kořalek!**

**Víno je nápoj červenavý,
bílé je lepší po ránu,**

**pět, patnáct loků do chřtánu,
hrome! a celý svět nás baví!**

Když piješ moc, tak všechno vře,

červené večer, zrána bílé

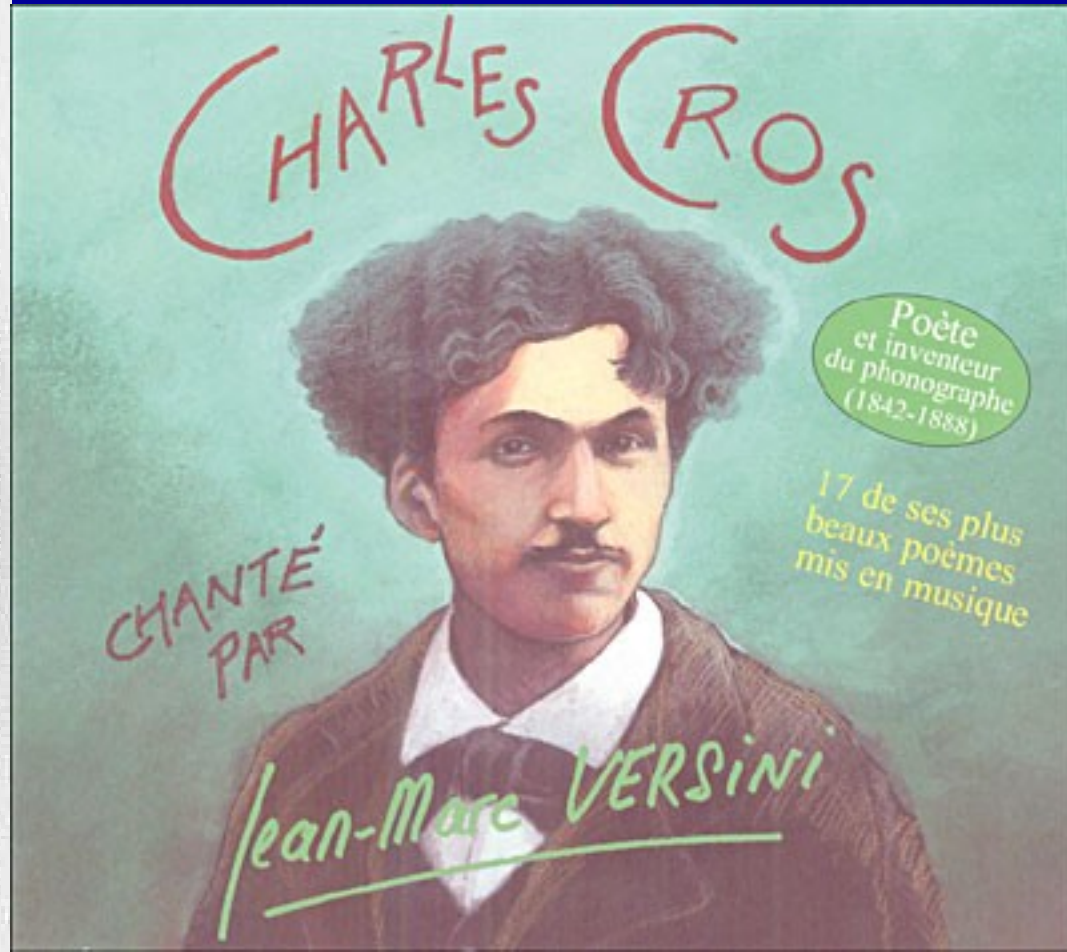
(po vodě je nám nedobře!)

za slunné, tak i lunné chvíle!

...

Charles Cros par Félix Houdon
(Coll. et don de l'INM)

Charles Cros (1842-1888)

- profesor chemie
- **vynálezce**; mj. objevil princip fonografu před Edisonem, barevnou fotografii, umělou výrobu drahokamů
- **humorista**, autor písně, která zněla na každém zasedání Klubu hydropatů
- **monology**
- přednášel je sám, nebo je svěřoval slavnému komikovi Ernestu Coquelinovi

Ubožák

Ten muž měl hlad... a v kapse tři sous.

Obrovský hlas... a jenom tři sous.

Vpravo pekařství a z něho se line opojná vůně teplého chleba.

A muž tam nejde... Proč asi?

To proto, že nepřekonatelnou chuť provází jiná... řekněme touha, neméně naléhavá, třebaže povahy zcela opačné.

Vlevo drobný podnik méně libý než pekařství, avšak v jistých případech stejně užitečný.

Muž dlouho váhá.

Nakonec druhá... touha vítězí a muž se horečnatým výrazem ve tváři ubírá vlevo.

Vstupuje, platí tři sous velmi škaredé a značně špinavé dáme a ta mu ukazuje na volnou místnůstku. Muž se v ní uzamyká a ...

Marná námaha!

Nic! Nic!! Nic!!!

Muž opouští místnůstku, prochází podnikem té velmi škaredé a značně špinavé dámy a zlomeným krokem míjí pekařův krám, z něhož se line opojná vůně teplého chleba.

- ***Klub hydropatů*** navazuje na tradici galského vtipu a humoru a současně stojí na počátku nového literárního a uměleckého žánru –
- - ***tradice poetických večerů***, při nichž básně, písně a monology přednášeli většinou sami autoři

SLÁVA MONTMARTRU

Latinská čtvrť...

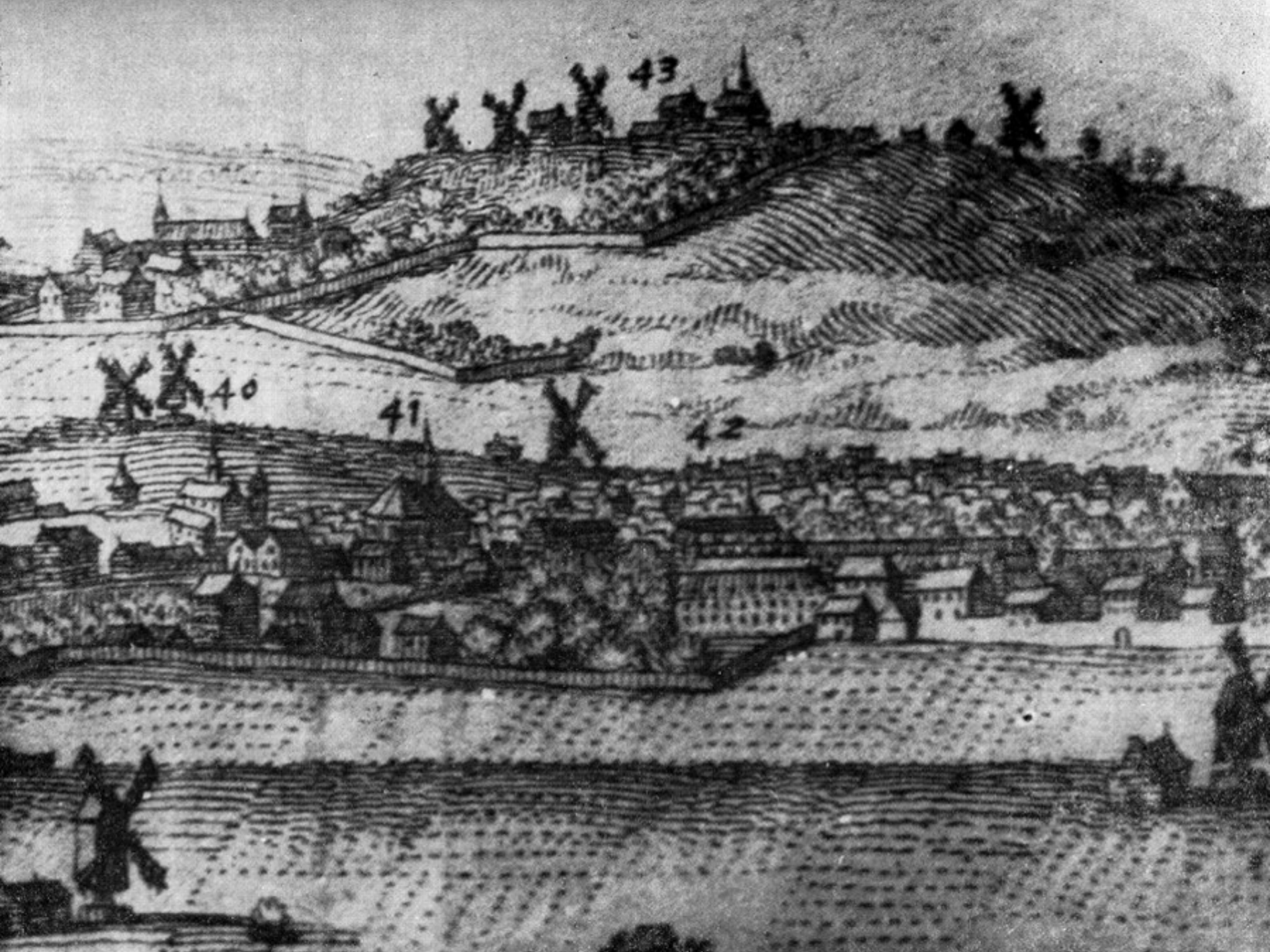
- byla po staletí uměleckým středem Paříže, a tedy i Francie
- studenti a bohémové
- Villon
- spisovatelé
- tradice francouzské písně
- literární kluby, spolky
- x měšťáci a byrokracie

... novým centrem se stává Montmartre

- Mons Mercurii
- nebo Mons Martis
- nebo Mons Martyrum
- do roku 1880
samostatná obec
mimo brány Paříže
- kláštery, útulky,
vojenské tábory,
nedělní vycházky
- + místo zločinu a
prostituce

281. - PARIS - Vieux Montmartre - La Butte en 1830

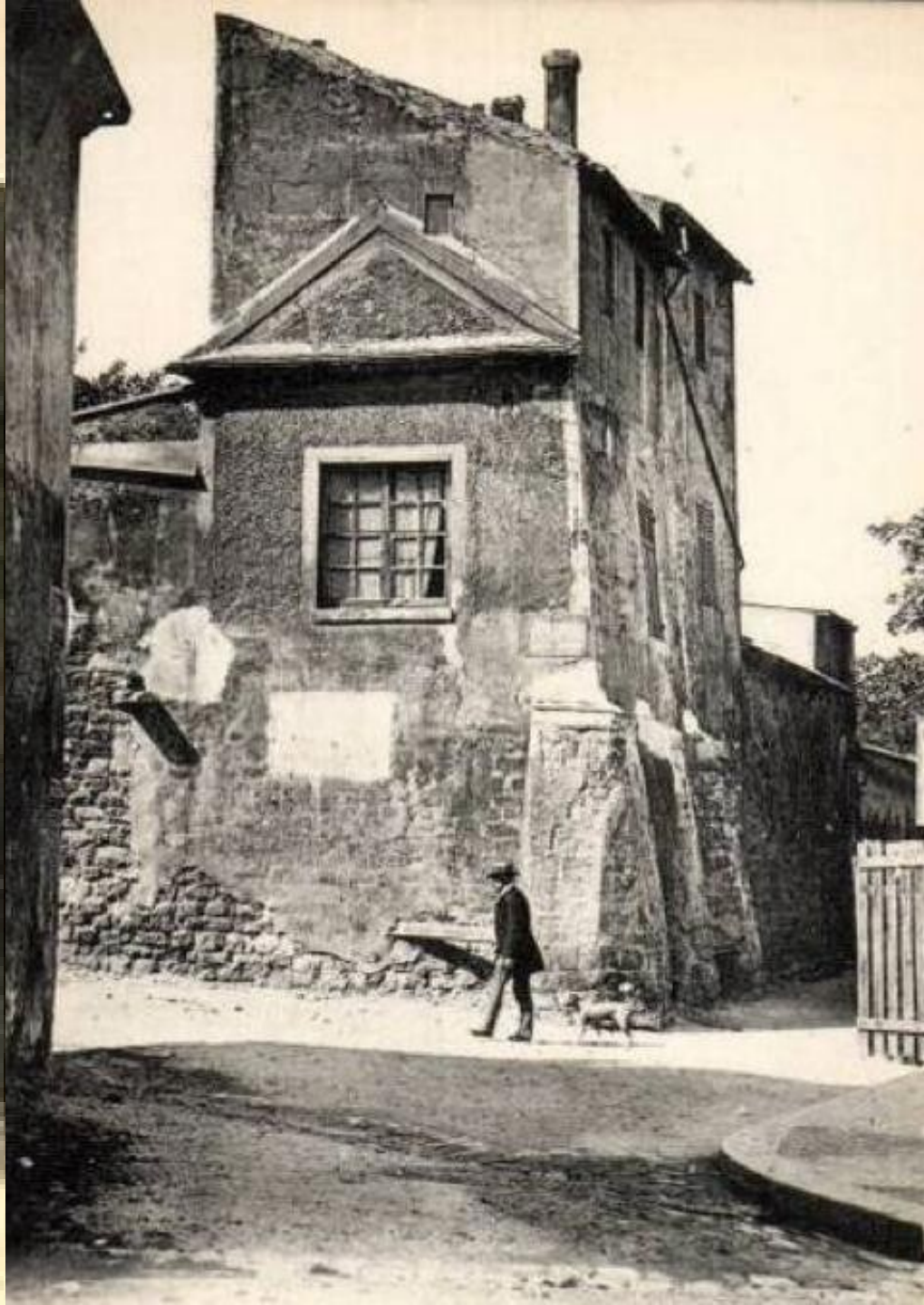
NotreFamille.com

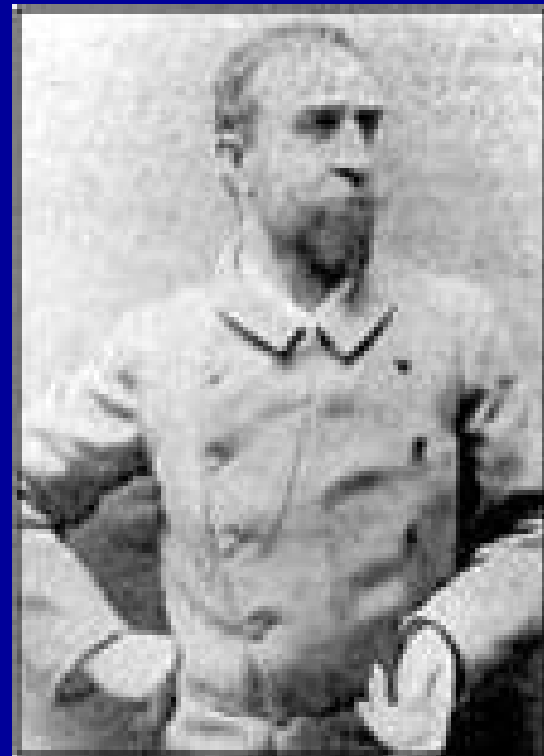
Paris (Hotel Menier)

©. 1890 (Photographie - La Gazette - l'Œuvre de la semaine de Paris 1890)

- zahrady, vinice, větrné mlýny
- 104 m nad hladinou Seiny
- rok 1878
- obchodník s obrazy Laplace zřídil na avenue Trudaine kavárnu *La Grande Pinte* (Velký máz)
- umělci

- rok 1881
- Emil Goudeau a Rodolphe Salis
- (1852-1897)

- **obchodní cestující jedné galanterie v Tours**
- **Malířství x**
- **zakládal bizarní umělecké skupiny, organizoval večírky, diskuse, výzkumné výpravy po pařížských krčmách**
- **byt na boulevardu Rochechouart 84**

LE CHAT NOIR
Caveau Artistique
68, Boulevard de Clichy
PARIS-MONTMARTRE

1884 PARIS (XVIIIe). — Le Chat Noir. — 11.

TOUT PARIS

1707 - Boulevard de Rochechouart
(IXe et XVIIIe arr^s)

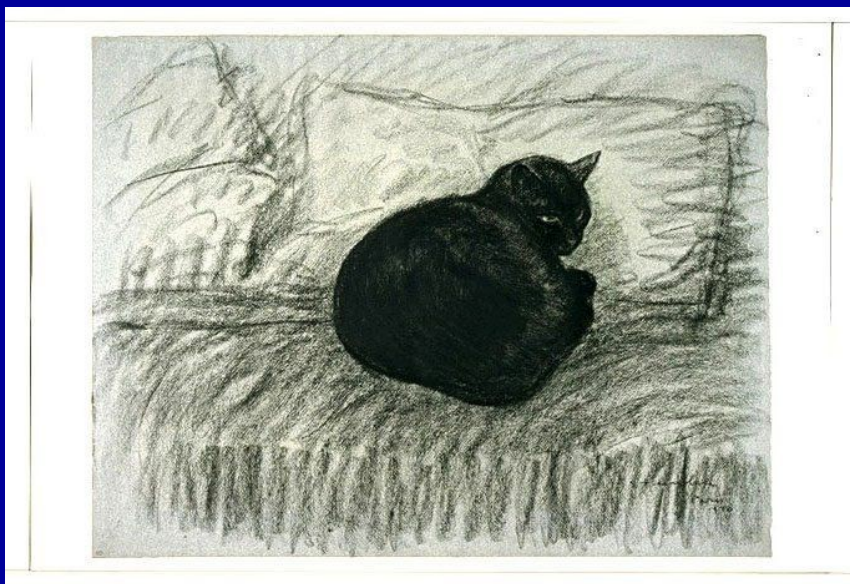
- **název ???**
- Zlatý lev
- Roh hojnosti
- Korunovaný vůl
- Cínový hrnec
- **Černá kočka**

- Poeova povídka???
- černá kočka na lucerně při jedné z nočních procházek???
- černá kočka v opuštěném poštovním úřadě???

- černá kočka
Adolpha Willetta
- obrázky T.A.
Steinlena

EXPOSITIONS
PARTICULIÈRE
LE DIMANCHE 15 MAI
PUBLIQUE
les 16, 17, 18 et
20 Mai 1898
AVANT LA VENTE
1 1/2 à 2 1/2

VENTE
HÔTEL
DROUOT
Salle N°1
LES LUNDI 16, MARDI 17
MERCREDI 18 & JEUDI 20 MAI 1898
à 2 heures 1/2

COLLECTION
DU
CHAT NOIR
"Rodolphe SALIS
DESSINS ORIGINAUX
· Aquarelles · TABLEAUX
Importante Composition
"PARCE DOMINE"
Par A. WILLETTE

Par le Ministère de
Me J. GUILLET Commissaire-Priseur
Assisté de **34, RUE BAUDIN**
Me F. CUÉREL Peintre-Expert
10, RUE EUGÈNE-SUE
chez lesquels on distribue le Catalogue.

- **hlavní místnost** 4 x 3,5 metru
- **kumbál** zvaný „Francouzská akademie“ – 40 lidí
- Victor Hugo, Emile Zola, Paul Verlaine, Villiers de l'Isle-Adam
- vybavení + **relikvie**:
- lebka Ludvíka XIII z mladých let
- zahájení, písničky, protichůdné umělecké teorie
- Goudeau a Salis
- *„Zatracený Salis, hodí do sebe pětadesát piv jedno za druhým, a já musím s ostudou přestat u pětáctýřicátého!“*

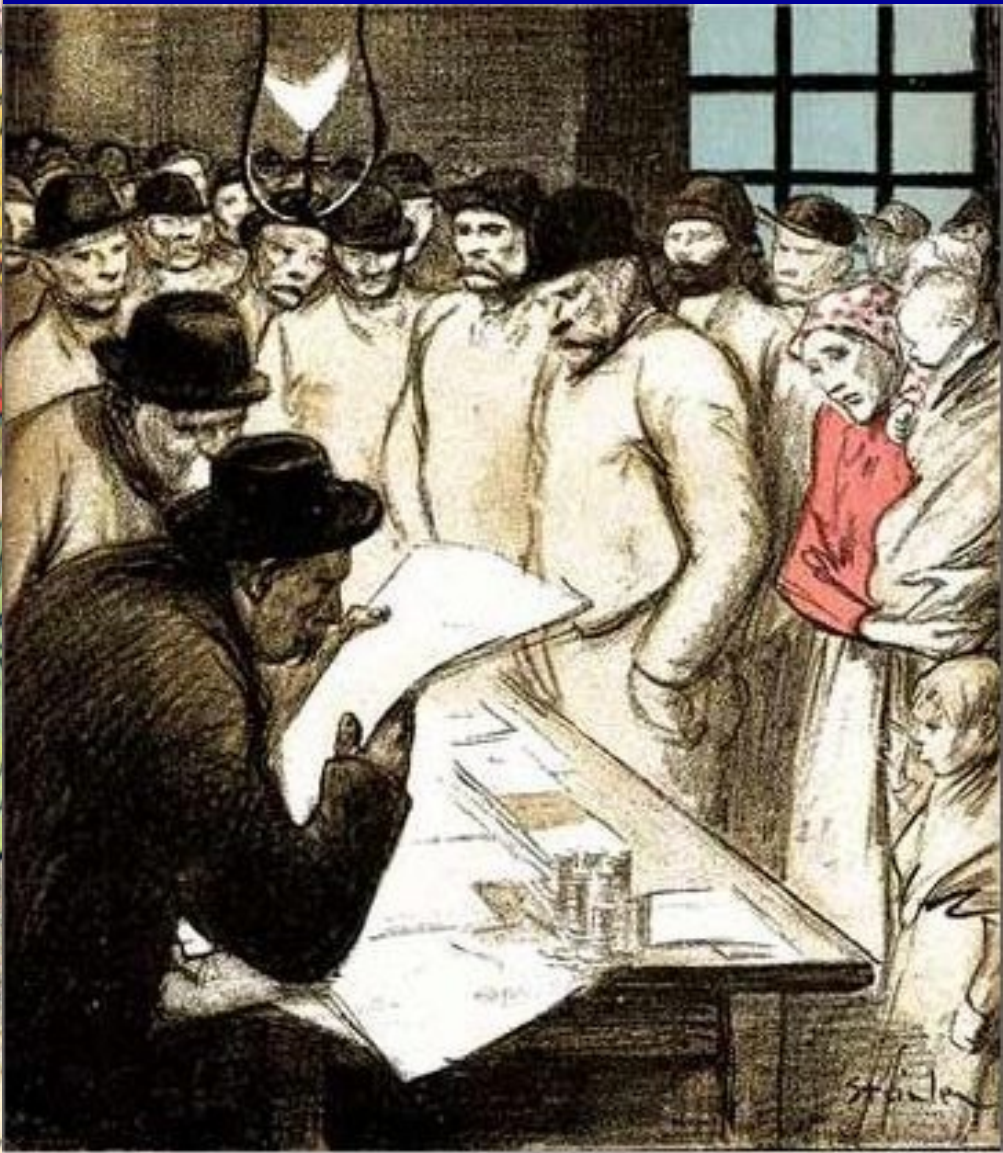

Hned prvního večera bylo vysloveno základní heslo kabaretu Chat noir:

- *„Tato hospoda nikdy nebude vydána napospas šosákovi.*
- *Budeme zesměšňovat politické události, otevírat lidstvu oči, ukazovat mu jeho hloupost, odsoudíme škarohlída špatné náladě, zpátečníkovi ukážeme slunné stránky života, hypochondrovi strhneme pokryteckou masku, a abychom získali materiál pro tato literární povyražení, budeme slídit a pátrat na všech stranách tak, jak to dělají v noci kočky na střechách.“*

- původně jen **páteční večery** pro uzavřenou společnost
- další skupiny
- další dny → **každý den**
- po několika týdnech existence získal Salis povolení pořádat si do podniku **klavír**
- **Claude Debussy**
- úspěch kabaretu
- „stěhování národů“ z Latinské čtvrti na Montmartre
- Salis získal další místnost ve vedlejším domě
- Salisovo „**odměňování**“
- velká jména francouzské literatury od romantismu po symbolismus

- večery obvykle zahajoval Goudeau, později Salis
- → osobitý útvar plný ironie, sarkasmu a útoků na adresu publika = „**kázání urozeného kabaretiéra**“
- následující program:
- verše, písně, monology, aforismy, výsměšné poznámky

- **Jules Jouy**
- zpíval, zakládal humoristické časopisy, autor sarkastických až cynických monologů
- politické popěvky, písně pro děti, o životě chudáků a prostitutek
- velký úspěch, ale žil neustále v bídě
- „*Nejíst, to není tak zlé, ještě horší je nemít v zimě kde spát; to je strašné.*“

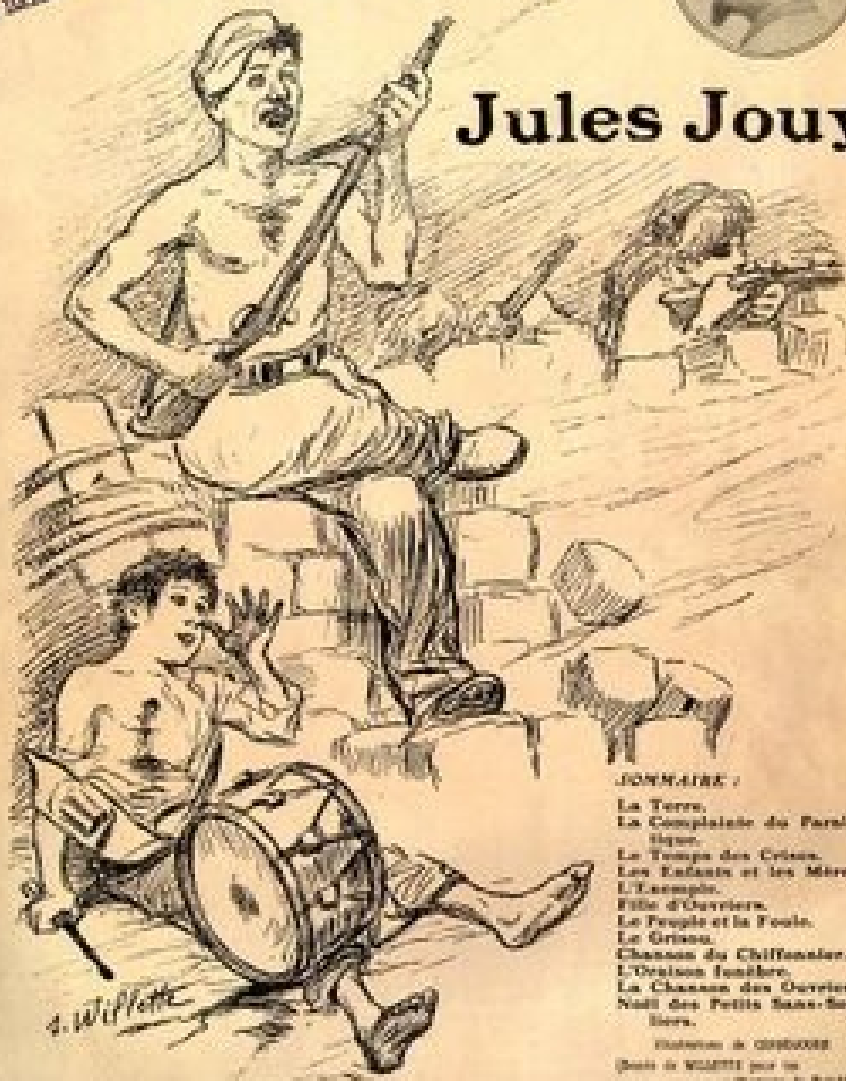
Prix : UN Franc. Numéro Spécial

LES CHANSONNIERS

DES BARRIÈRES DE MONTMARTRE

Jules Jouy

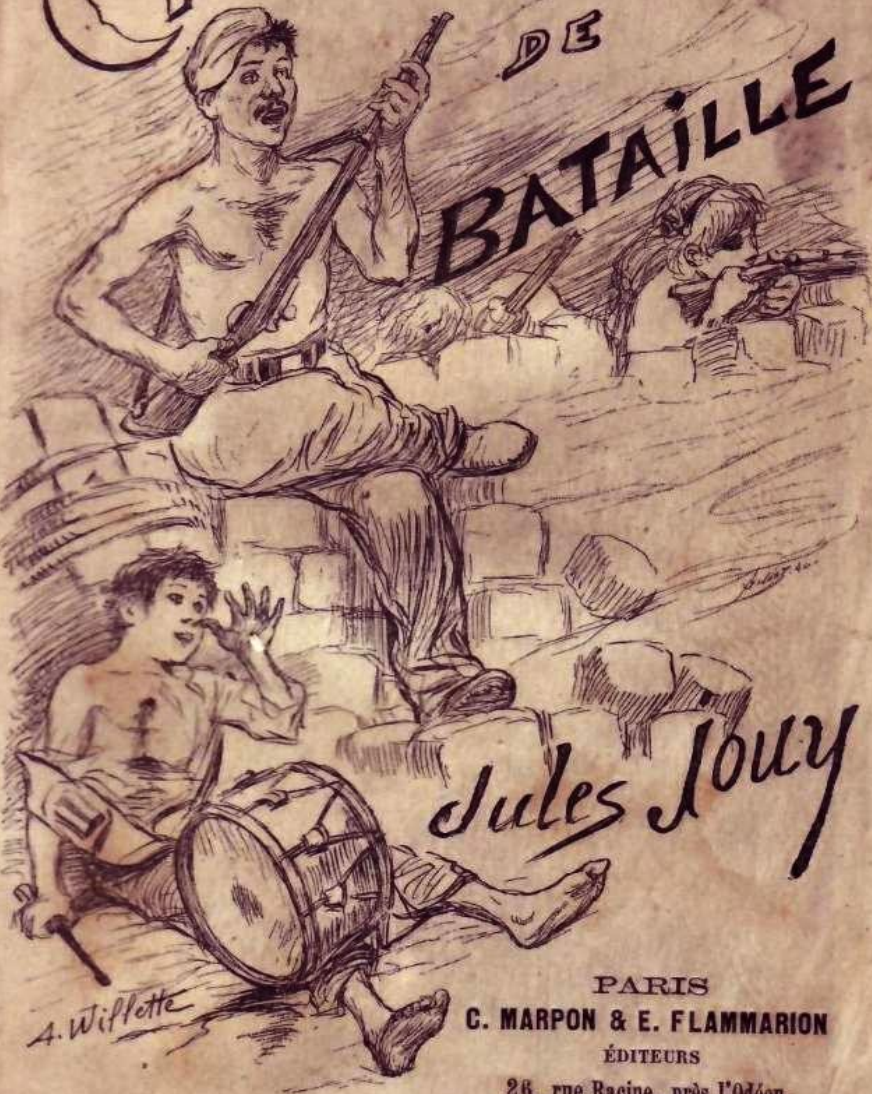

CHRONIQUE :
 La Terre,
 La Complainte du Paralytique,
 Le Temps des Crises,
 Les Enfants et les Mères,
 L'Exemple,
 Fille d'Ouvriers,
 Le Peuple et la Foule,
 Le Grison,
 Chanson du Chiffonnier,
 L'Orateur Inconnu,
 La Chanson des Ouvriers,
 Nid des Petits Sans-Souciers.

Illustrations de GUSTAVE
 DUBOIS et de
 JULES JOUY

CHANSONS DE BATAILLE

Jules Jouy

PARIS
C. MARPON & E. FLAMMARION
ÉDITEURS
26, rue Racine, près l'Odéon.

A. Wifflette

MAD' MOISELLE. ÉCOUTEZ MOI DONC!

Rengaine

64basque

CRÉE
PAR
LIBERT
AU
FAYILLON
DE
L'HORLOGE

Piano. - Pt Format.

Paroles et Musique de

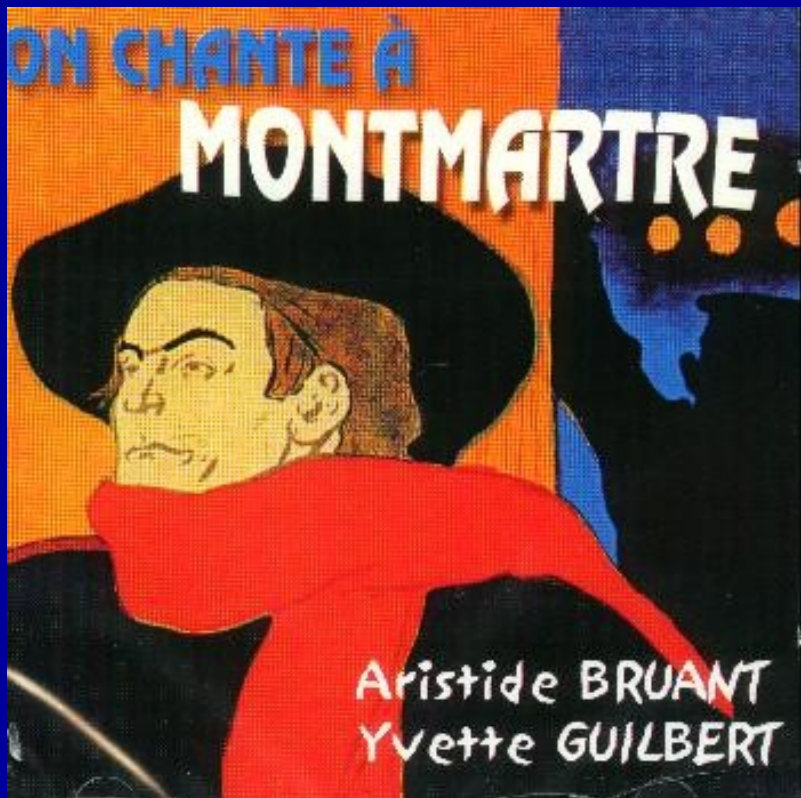
ARISTIDE BRIANT & JULES JOUY

ÉDITIONS SALABERT - PARIS

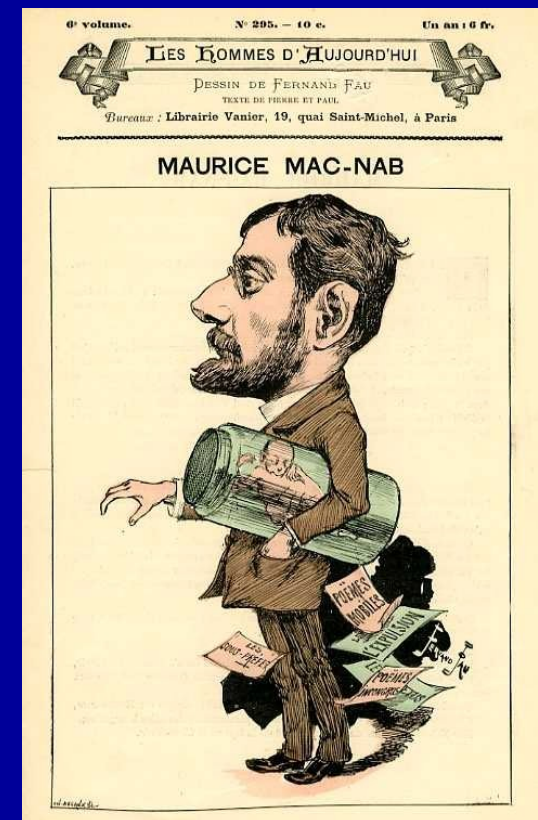
Éditeur et imprimeur de l'Union
M. BREAUX
30, Place Bonaparte, 1860
Paris

IMPRIME EN FRANCE

- Aristide Bruant
- jednou z hvězd *Chat noir*
- vlastní kabaret

- Maurice Mac-Nab
- úředník na prefektuře
- křehké zdraví
- komické písně přednášené s vážnou tváří

časopis *Chat noir*

- Salis
- **14. ledna 1882**
- redakce v kabaretu
- 4 stránky
- zpočátku zdarma
- první číslo: 1000 výtisků
- na konci prvního ročníku: 12 000
- po roce 1896 až 20 000
- podtitul *Orgán montmartreských zájmů*
- vycházel „*nepravidelně každou sobotu*“
- od 35 čísla za 15 centimů
- **autoři** nedostávali žádný honorář
- pravidelné rubriky

LE CHAT NOIR

RÉDACTEUR EN CHEF
ALPHONSE ALLAIS
SECRÉTAIRES DE LA DIRECTION
ALBERT TINCHANT
GEORGE AURIOL

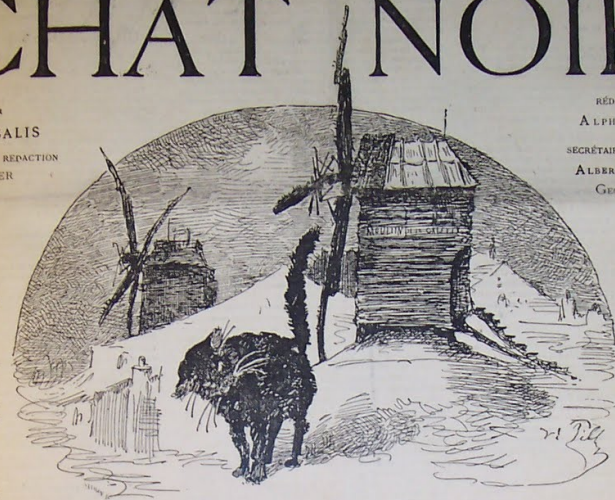
VENTE EN GROS

ADRESSE A
M. BOURBIER
11, Rue du Croissant

POUR LES ANNONCES
ADRESSE A

Landesquejeune et Bonnavoy
27, Rue Condorcet.
(A. G. G. Coustou)

Annonces, la ligne. 3 »
Réclames. . . . . 5 »
Faits-divers. . . . . 7 »

PARAISANT LE SAMEDI

DIRECTEUR
RODOLPHE SALIS
SECRÉTAIRE DE LA REDACTION
DONICOT PETER

ABONNEMENTS

PARIS

1 An . . . . . 10 »

6 Mois . . . . . 7 »

DÉPARTEMENTS

1 An . . . . . 12 »

6 Mois . . . . . 8 »

Redaction et Administration,
12, rue de Louv.

TIRAGE JUSTIFIÉ

17,000 Exemplaires

ALLUMONS LA BACCHANTE

Le riche amateur contempla longuement le tableau. C'était un beau tableau fraîchement peint, qui représentait une bacchante nue à demi renversée.

On reconnaissait que c'était une bacchante, à la grappe de raisin qu'elle mordillait à belles dents. Et puis des pampres s'enroulaient dans ses cheveux, comme dans les cheveux de toute bacchante qui se respecte.

Le riche amateur était content, mais content sans l'être. Cependant, le jeune peintre attendait la décision du riche amateur.

— Mais Dieu, oui, disait ce dernier, c'est très bien... c'est même une mal de tout... la tête est jolie... la poitrine est bien peinte... la grappe de raisin me fait venir l'eau à la bouche, mais... mais votre Bacchante n'a pas l'air amusé... comment dirais-je donc?... assez bacchante.

— Non, n'est-ce pas, vous une femme seule, quoi! reprit indignement l'artiste.

— Mais, non pas! mais... comment dirais-je donc?... Elle n'est pas amusée, mais elle est raisonnable, elle est une Bacchante.

— Mais, non, jeune ami, conclut le capitaliste, passez-moi quelques heures là-dessus... le reprendrai demain matin. — Et allumer la bacchante!

— C'est cela même.

— Et comment le capitaliste.

— Allumer la bacchante, se dit courageusement le jeune peintre, allumer la bacchante!

Le modèle qui lui avait posé ce personnage était une jeune fille pauvre de 18 ans, certainement titulaire de la croix blanche de Paris et de la grande banquette.

Mais, malheureusement, un peu froide. (Un jour qu'elle posait chez Gustave Boulanger, ce maître lui dit, avec une nuance d'impatience: — Mais allume-toi donc, nom d'un chien!... C'est à croire que tu es un modèle de la régie.

Boutade assez déplacée, entre nous, dans la bouche d'un membre de l'Institut.)

Notre jeune artiste se rendit en toute hâte chez son modèle. La jeune personne dormait encore.

Il la fit se lever, s'habiller, le tout avec une discrétion professionnelle, et l'emmena chez lui.

Il s'avant son idée. Ils dînent ensemble, chez lui. Les nourritures les plus pimentées couvraient la table, et le champagne coula avec la même surabondance que si c'eût été l'eau du ciel.

Et après dîner, le jeune prie de croire que, pour une bacchante allumée, c'était une bacchante allumée.

Et le jeune peintre aussi était allumé. Elle reprit le pose.

— Nom d'un chien! cria-t-il, ça y est! Je te crois que ça y était.

Elle s'était renversée un peu trop. Les joues flambaient d'un joyeux carmin.

Une roseur infiniment délicate nuageait — oh! si doucement — l'étoile impeccable de sa gorge de reine.

Les yeux s'étaient presque fermés, mais à travers les grands cils, un voyant s'éclaircissait de son petit regard gris.

Et dans l'humide pourpre de la bouche entrouverte, luisait la saeve humide, attirante, de ses trente-deux dents.

LES CHEVEUX DE Z'HA-DDI

Z'Ha-ddi, fille du songe et reine de Juda. Dans le temps où Iotham célébrait une fête, Elle offrit au Prophète assis sur sa montagne, Et devant son désir le roi juste ceda.

Elle prit une robe où Bul avait brodé Le chant de la victoire et le cri des déroutes, Des diamants plus gros que la pierre des routes. Et le peau d'un lion pur ses fils lapida.

Sees esclaves sonnèrent la trompe, noirs et nus: Les vils s'écarteraient toutes à son passage, Miccas, Gallim, Rama baisèrent son image, Guibath-Saül versa de longs pleurs ingénus...

Or elle s'arrêta certain soir, à Sion, Et tandis que ses gens dormaient dans la campagne, Elle offrit au Prophète assis sur sa montagne, Les diamants, la robe et le peau du lion.

Le vieillard fit un ciel un signe de sa main: Des mots plus doux que l'ombre allèrent à sa bouche, Un frisson palpita dans sa robe farouche, — Et la reine partit par le monde chemin.

Le Prophète au présent royal fit bon accueil: Il salua Z'Ha-ddi du salut des lévites, — Et comme trois cheveux liaient les cheveux-chaud, Un rêve obscur courba sa vieille tête en deuil.

Puis il jeta la robe à Timoth, Fingénet, A Ziv la peau du fauve et les rubis de flamme! — Mais il garda — troublé dans la paix de son âme, Les trois cheveux d'or fin sur trois coupes d'argent.

GEORGE D'ARBAUD.

- rubrika literární, politická, zprávy z kabaretu, nejúspěšnější písně a monology
- Jouy publikoval své drsné povídky a vymyšlené dopisy čtenářů a inzeráty

On se le jurementent homicide que firent virey...
champs d'espérance point en jeune successeur
le fidèle de ceuils, fire empereur d'aveux la
le fidèle.

Monsieur de L...
une jeune fille de l'Europe...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

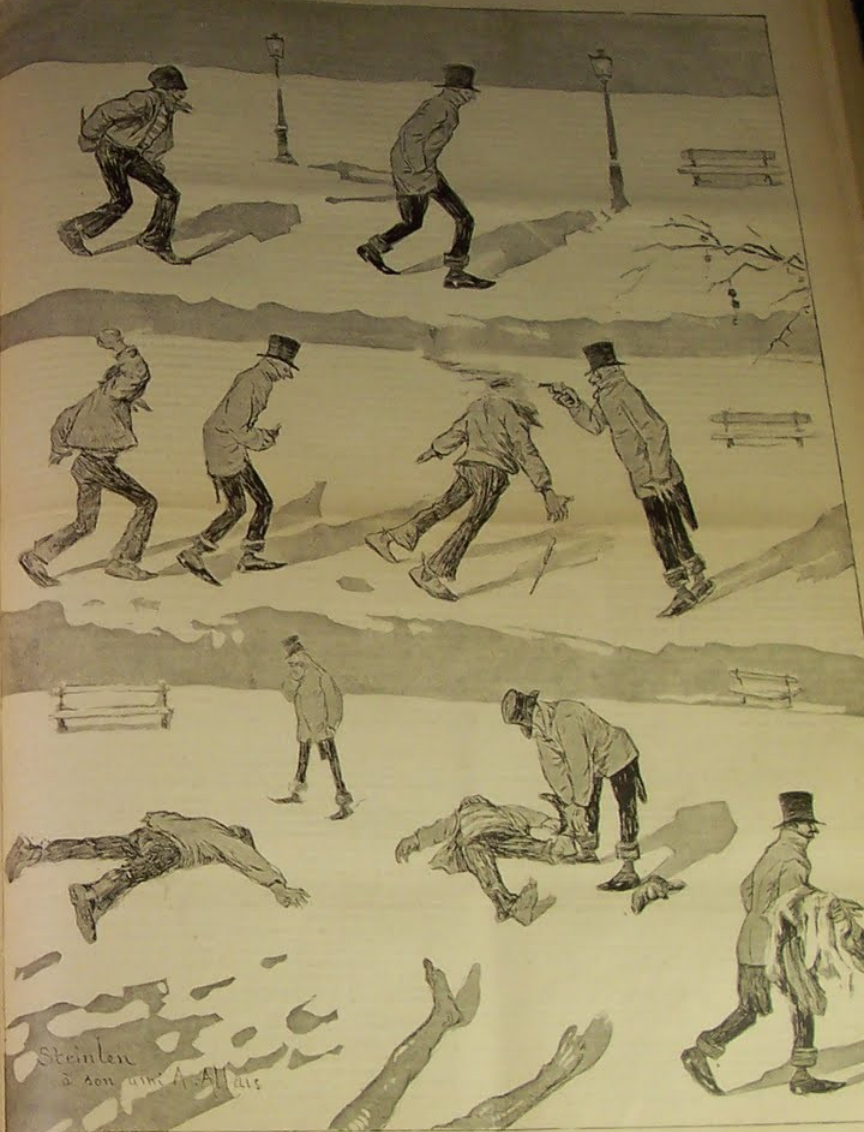
Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Le chat noir...
de la cherté que une...
de la cherté que une...

Dessin de Steinlen.

A JEANNE B...

Chère, te gardais en souvenir...
Tus insoufflant de vide solitaire...
Le soir que un souvenir eût de ta beauté...
Te pensais pour moi sur des pentes de pastiche...
Et tu n'as point de la main...
Te pensais pour moi sur des pentes de pastiche...
Et tu n'as point de la main...
Te pensais pour moi sur des pentes de pastiche...
Et tu n'as point de la main...

PIED-D'AZUR

(Histoire de Noël)
— Suite —
XIV. — LES SOUS-BOUVES.

C'est aujourd'hui grande fête dans le royaume de Pinche...
Tous les seigneurs et tous les princes d'astuce ont de conv...
et Lalla-Tré-Lalla elle-même assise à la cérémonie...
Le drapeau bleu sans d'indigne digne à toutes les fêtes, et...
à tous les jours, à tous les soirs, et à tous jours les couleurs...
d'Olympe, et tous les jours de la maison revêtait son vieux de son...
indigne digne.

CONTE DE FÉES

Un jour, le jeune prince Haralduchur mangait des fruits...
Il les expédiait avec la voracité que caractérisent les monarques...
temps d'apprentissage, sur l'île d'Azur, deux fours, deux tables...
petites fournaies brunes qui trônaient d'un air joyeux...
Le prince de la grimace, car les princesses n'aiment pas à être...
dérangés dans leurs plaisirs, et le jeune Haralduchur pensait...
que deux grands bœufs n'ont son temps, quand il crut de s'adresser...
bons qui compromettent le déjeuner des fils de roi...
Il eût pu poser la fraise sur le bord de son assiette ; il lui en...
renvoya bien assez dans sa corbeille, et il eût sans doute la tête...
sacré à un être vivant ; mais il était gentil, et parmi les durs...
vivants, il ne se souciait que de lui-même...
Aussi cherchait-il à saisir les deux intruses ; mais l'une d'elle...
s'échappa. Les princesses ne sont pas aussi puissantes qu'il le...
pense, et l'autre, puisqu'il pouvait dire vaincu quelquefois par son...
fourmil.

Mais l'autre fourmi, en revanche, tomba sous ses doigts et...
mourut aigre, et laissa sa vie.

Alors le petit prince Haralduchur la jeta machinalement dans

Alphonse Allais

- spolupráce s kabaretem do roku 1896
- syn lékárníka, sám lékárnický učeň, pak student farmacie
- vzdal se akademické dráhy a dal se na cestu literární

Alphonse Allais: *Inzeráty*

- Na prodej: Hezká Američanka, velice zánovní. Stejná kapota zepředu i zezadu.
- Na prodej: Velmi hezký pejsek. Jeho majitelka, slečna X ho již nepotřebuje, neboť se vdává.

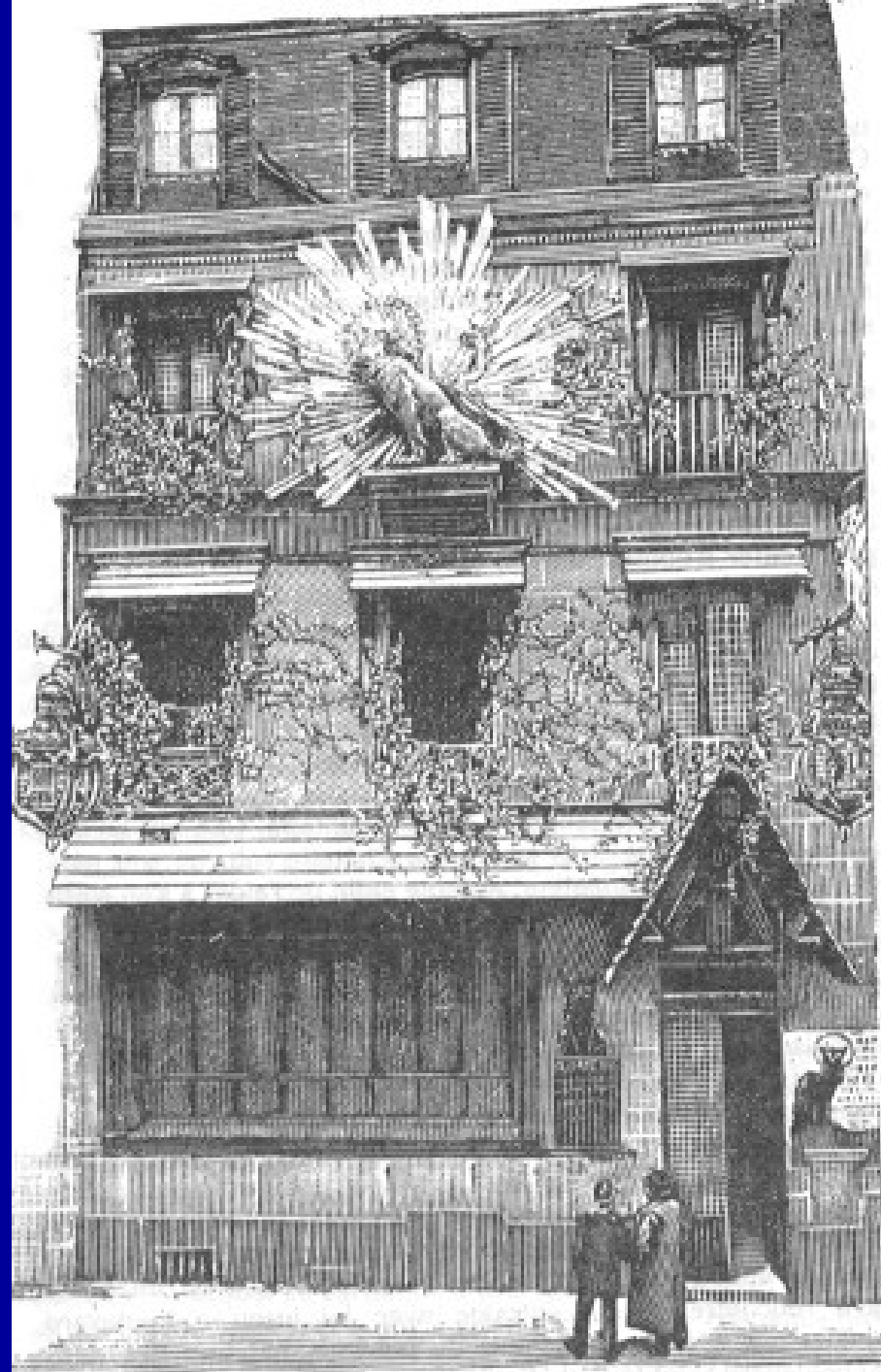
Alphonse Allais: aforismy, postřehy

- *Nemohu vám říci svůj věk. Neustále se mění.*
- *Shakespeare nikdy neexistoval. Všechny jeho hry napsal neznámý člověk, který se náhodou jmenoval Shakespeare.*
- *Vaše venkovské nádražíčko je roztomilé: být v Paříži, strašně by se na něm vydělalo.*

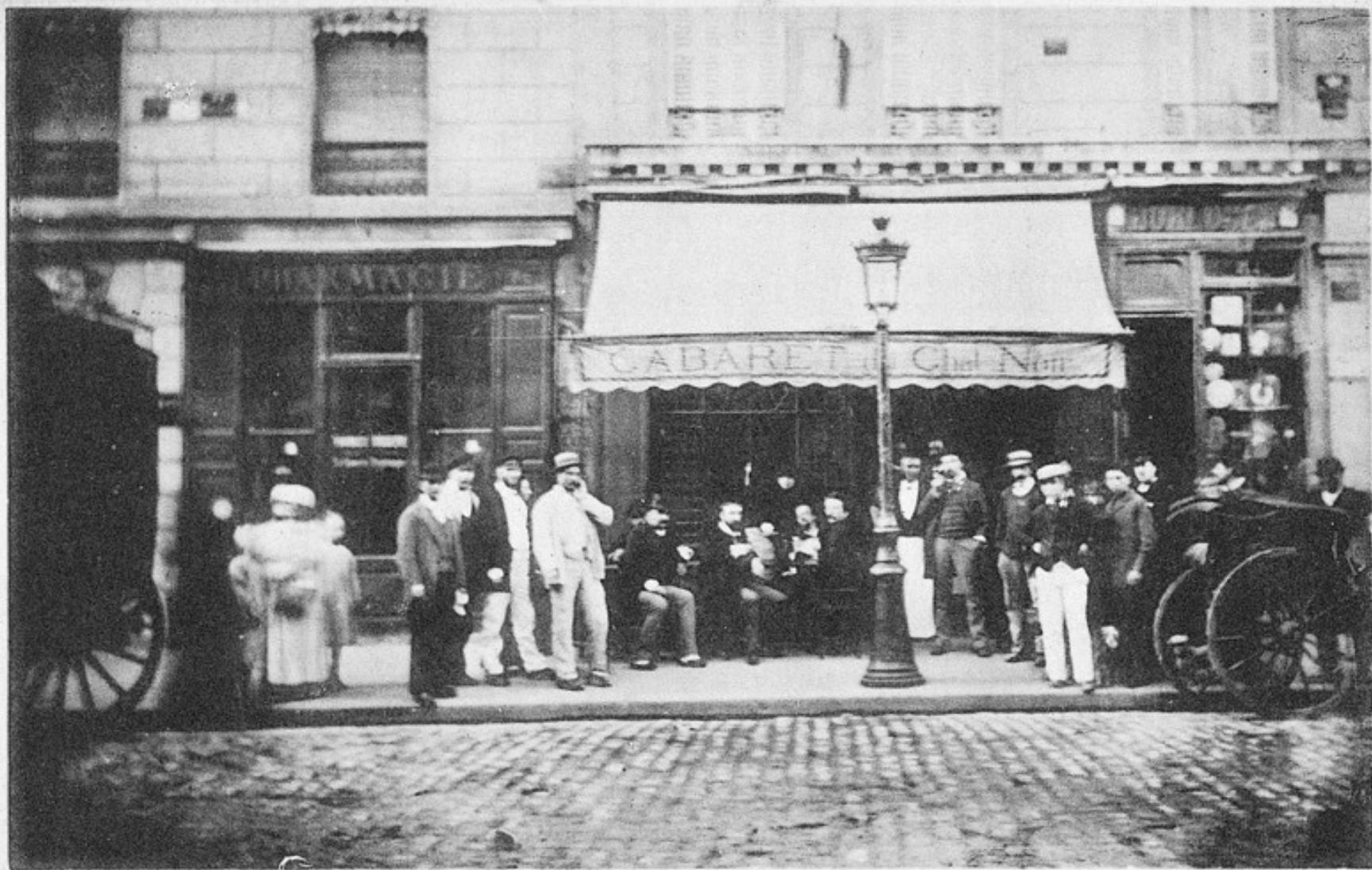
- jeden z největších **humoristů** francouzské literatury
- povídky, romány, divadelní hry, aforismy, anekdoty, vymyšlené dopisy atd.
- vymýšlel podivné **vynálezy**:
- jak přeměnit Eiffelovu věž na pramen železité minerálky
- jak využít Golfského proudu např. k uvaření vajíček natvrdo
- objevil antifiltr na znečištění vody...
- AA využíval svých rozsáhlých **přírodovědeckých znalostí**
- psal **úvodní články** k většině čísel

- **vedl různé kampaně,** např.:
- **aby zeťové měli zákonné právo jakkoliv a kdykoliv se zbavit svých tchýní**
- **hlásal že žádná žena nemůže být dobrou manželkou, nemá-li aspoň tři milence**
- **požadoval, aby kolem Chat noir byl zřízen park s mohutnými stromy, na něž by si básničtí návštěvníci mohli odkládat loutny**
- **Alphonse Allais** zaručoval vysokou literární úroveň časopisu,
- **Willette** a **Steinlen** jeho výtvarnou úroveň
- **V roce 1885 se Salis začal ohlížet po nových prostorech**
- **dne 10. června 1885** – velkolepé stěhování do dvouposchodového domu na ul. Laval č. 12 (dnes ulice Victor Massé)

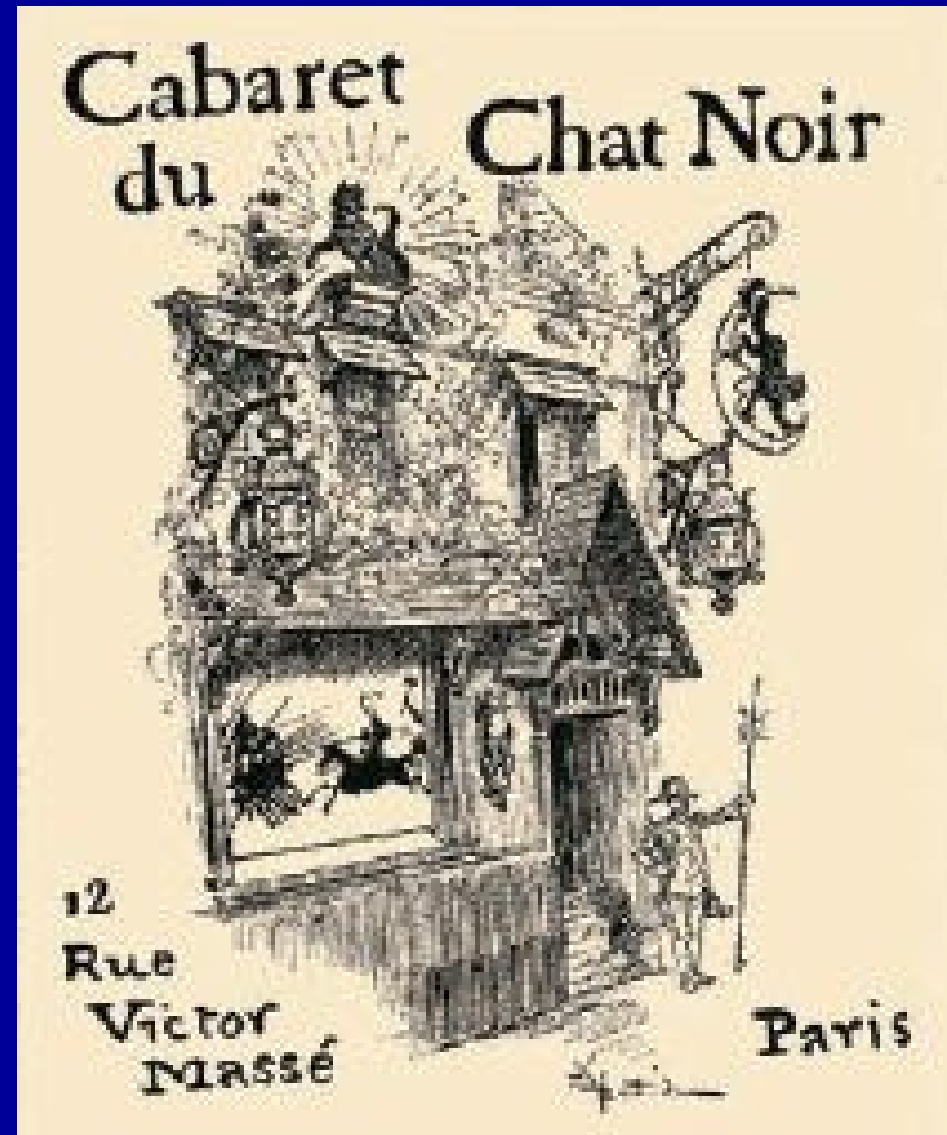
- průvod o půlnoci
- pochodně
- v čele muž ve stejnokroji švýcarské gardy s halapartnou
- praporečnick s korouhví kabaretu
- dechová kapela
- Salis v úboru prefekta
- číšníci v zeleném šatu akademiků
- vozy s kuchyňským a jiným harampádím

- nakonec šli básníci, zpěváci, malíři, hudebníci, aj.
- všichni zpívali Bruantův pochod „Hledám štěstí v *Chat noir*“

- **vrátný** oděný jako švýcarský gardista vítal každého hosta 3 údery halapartnou
- **číšníci** v úborech členů Francouzské akademie
- sál v **přízemí** = „strážnice“ + sál Françoise Villona
- „monumentální schodiště“
- redakce časopisu v **prvním poschodí** a bar kapitána Capa (hudební produkce a jídelna)
- ve **2. poschodí** – velký sál pro 140 lidí, pódium
- relikvie, např. číše, z níž pil Voltaire, tři holenní kosti z Villonova dětství, jinošství a dospělosti

- program obdobný jako dříve
- od r. 1892 **Yvette Guilbertová**
- šansoniér **Gabriel Montoya** (1888-1914), který ve dne studoval lékařství a večer zpíval v kabaretu

Gabriel Montoya: *Tvoje oči*

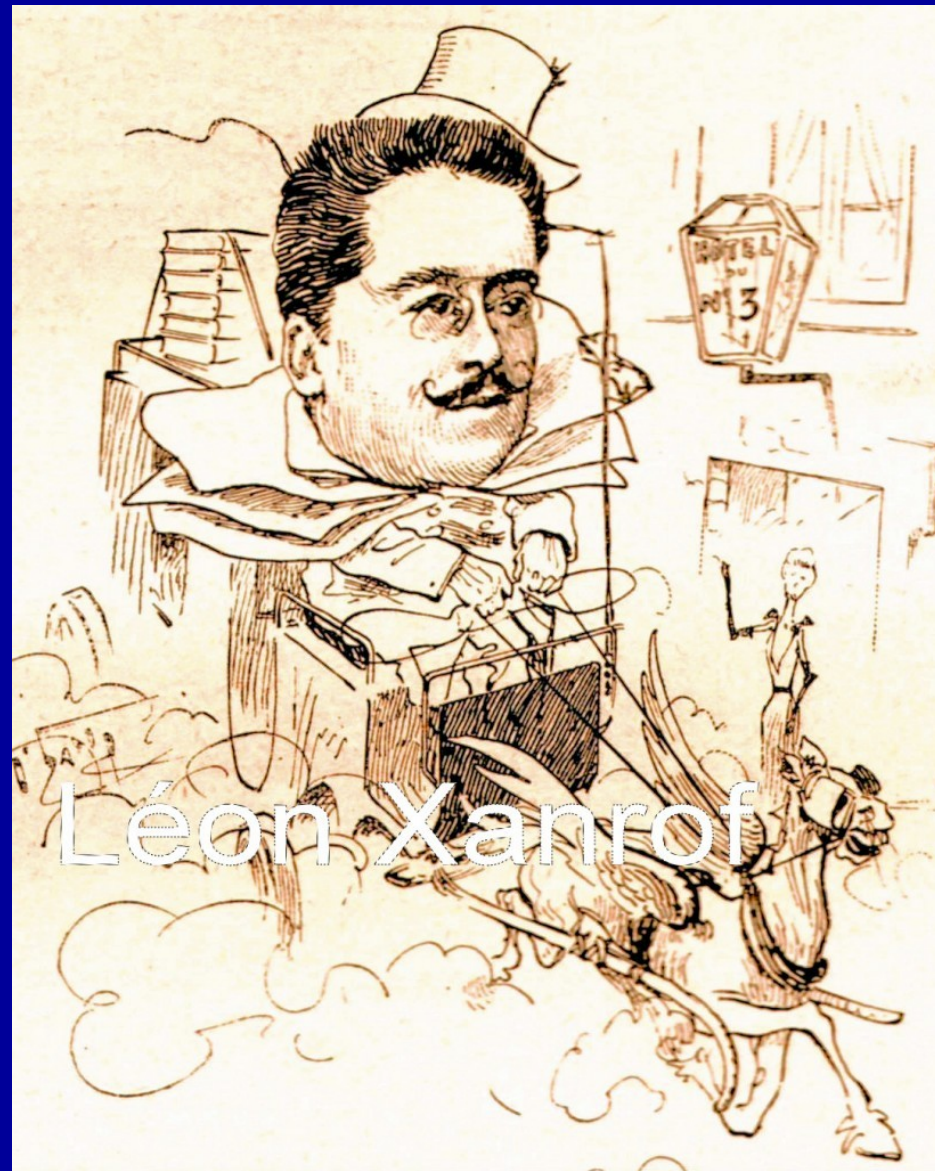
*Tvoje oči, širé světy,
oči štíhlé jako meč
rozplamení verše, věty,
slova, řeč*

*a já zpívám, písňě žiji,
už se druží s rýmem
rým,
snad tě jejich melodií
okouzlím.*

*Popíšeš pak něžně, tiše
hedvábí tvých zřítelnic,
jež mě povznášejí výše,
štěstí vstříc.*

*Popíšeš i kruté boje:
pohled, který přemáhá
hlubinu, kde slábne
moje odvaha. ...*

- Léon Fourneau
- student práv,
- obavy rodičů
- Xanrof
- básník Paříže a jejich prostých lidí
- o uličkách Montmartru a Montparnassu

- **Vincent Hyspa**
- **student práv a...**
- **básník, písničkář,
improvizátor,
imitátor s anglickým
humorem**
- **Salis ho angažoval
za 2 franky denně a
1 večeři týdně**

L'ÉPONGE EN PORCELAIN

SEIZE
CONFÉRENCES
FANTASISTES
DE
VINCENT
HYSPIA

IMAGES
ET
ORNEMENTS
DE
JULES
DÉPAQUIT

LA SIRÈNE, 29, BOULEVARD MALESHERBES, PARIS

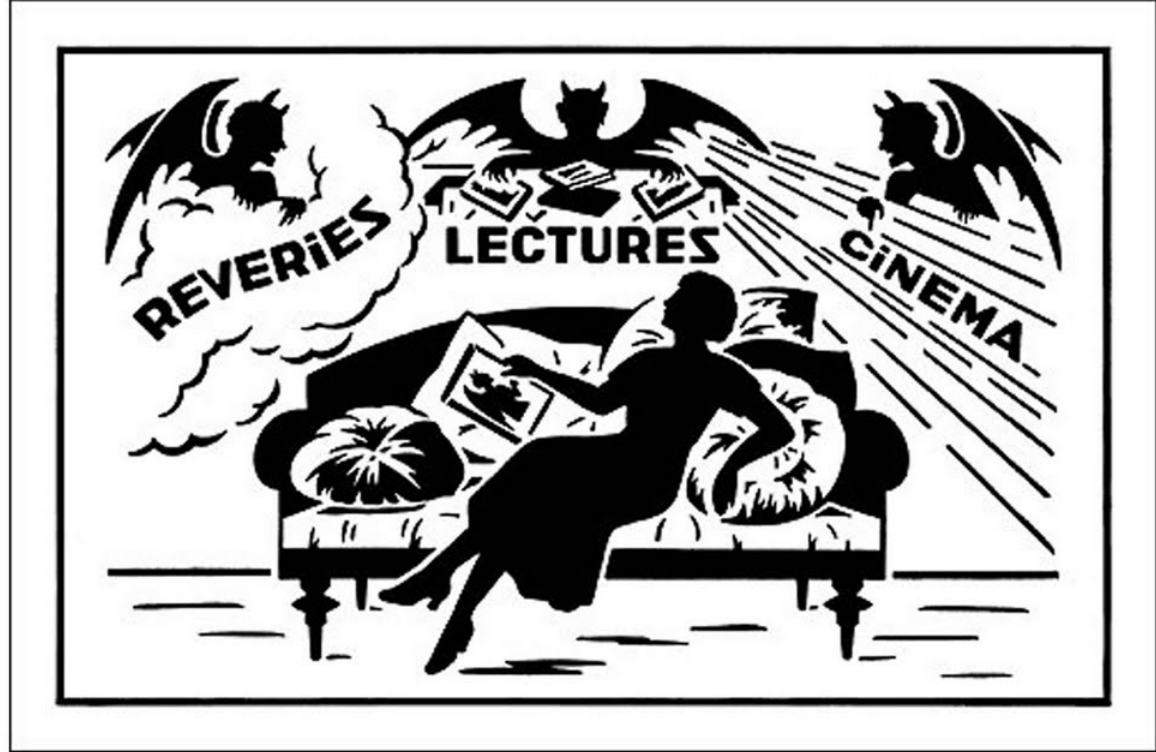

Vznik stínového divadla

- Necelý rok po otevření druhého *Chat noir*
- loutkové divadlo a náhoda – loutky vystřižené z papíru
- figurky k písním, které si připravil **Henri Rivière**: arch průsvitného papíru osvětlený zezadu plynovou lampou
- drobné stínové výjevy
- samostatné představení
- libreto: **Caran d'Ach**
- *Epopej* – historie slávy a pádu Napoleona
- rozdělení rolí
- premiéra v prosinci 1888

- zpočátku se hrálo jen ve středu, později i v sobotu a nakonec každý den
- za 10 let – **40 premiér**
- nakonec se představení stala společenskou záležitostí a **premiéra** v *Chat noir* mívala stejnou váhu jako premiéra v Comédie-Française

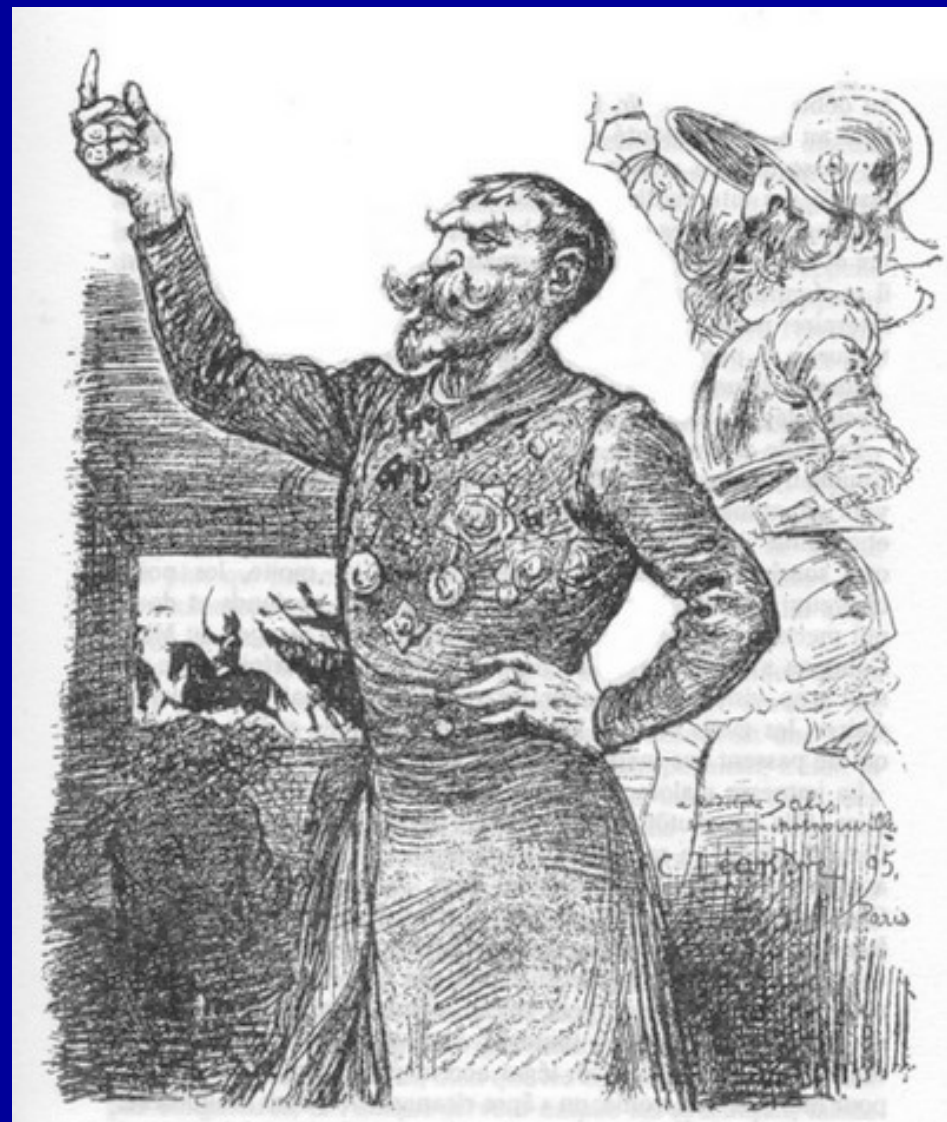

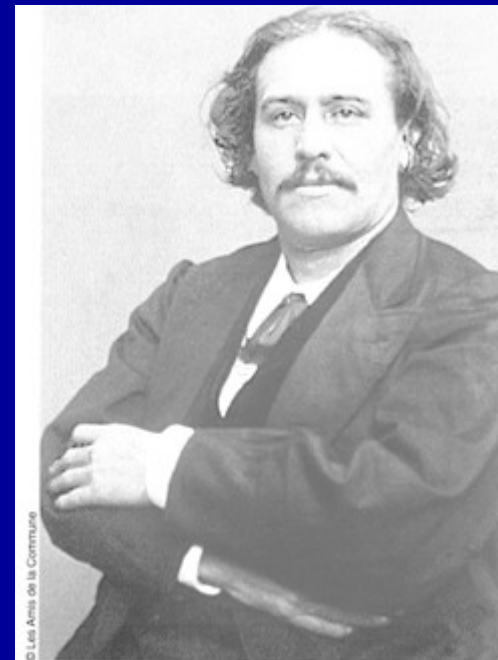
- **stínové divadlo** zkomercializovalo *Chat noir*, představení stála až 20 franků
- **účinkující** začali být placeni
- od roku 1892 Salis organizuje zájezdy stínového divadla po světě
- V lednu 1897 se vydal na nové turné, přestože byl vážně nemocen
- zemřel v Argens 19. března 1897
- R. Salis o sobě:
*„Bůh stvořil svět,
Napoleon založil
Čestnou legii a já
jsem vytvořil
Montmartre.“*

- po jeho smrti *Chat noir* upadá, koncem roku **1897** se rozpadne
- **zánik časopisu** o 2 roky později píše tečku za historií nejslavnějšího kabaretu Montmartru, Paříže a celé Francie

Následovníci *Chat noir*

- kabarety na Montmartru
- v roce 1885 se vrací z exilu v Nové Kaledonii bývalý plukovník Pařížské komuny **Maxime Lisbonne**
- **la Taverne du Bagne** (Galejní hospoda) na rohu bld. Clichy a rue des Martyrs

© Les Amis de la Commune

Maxime Lisbonne à l'époque où il dirigeait le théâtre des Bouffes du Nord.

Félix Hilaire Buhot : *Une scène nocturne avec le boulevard Montmartre, la taverne du Bagne et la Ménagerie Pezon au fond*

- Lisbonne se neúnavně staral o zábavu
- **hosté** vpouštění po skupinkách
- **číšníci** jako vězeňští dozorci
- nakonec L. odkoupil bývalé café-concert ***le Divan japonais***
- výstup zvaný ***Yveta jde spát***

Le Mirliton (Píšťalka) a Aristide Bruant (1851-1925)

- neradostné mládí
- živořil
- Jules Jouy ho přivedl do *Chat noir*
- získávání hostů
- vlastní časopis
- sbírky svých básní
- vytvořil žánr předměstské písně

Yvette Guilbertová o Bruantovi:

- „Byl vždy oblečen do černého sametu, nosil vestu s kovovými knoflíky, široké kalhoty zasunuté do holínek, rudou košili a na krku ohromnou rudou šálu. Hlavu nesl hrdě vztyčenou... byl krásný, protože to byl také dobrý člověk.“

Soumrak Montmartru

- kabarety se otevřely vkusu bohatých a zahraničních návštěvníků, připravovaly výpravné revue
- music-hally
- nepodávaly se v nich jídla a nápoje
- program byl pevně stanoven
- taneční, akrobatická, žonglérská, klaunská čísla,
- často početný orchestr
- *Casino de Paris* (od 1890)
- *Olympia* (1893)
- *Moulin rouge* (1903)

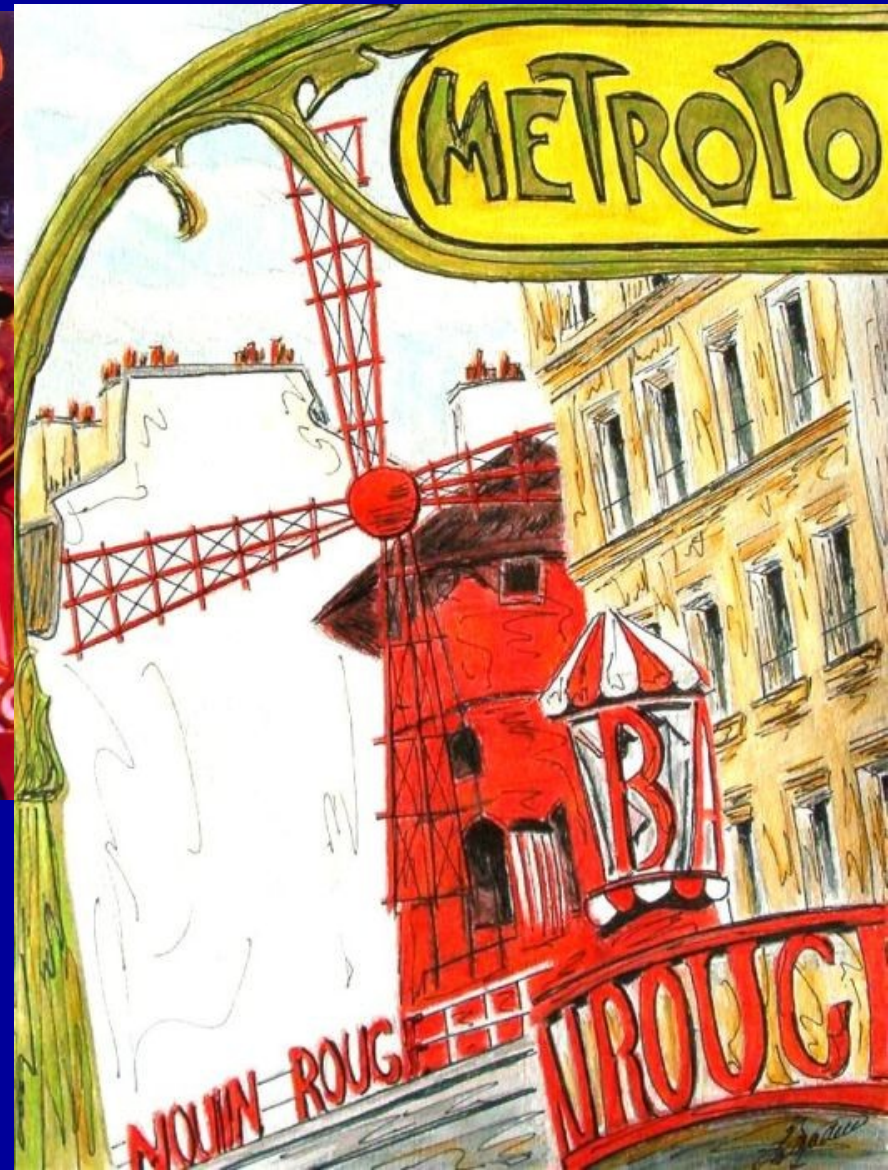
Casino de Paris

Olympia

Moulin rouge

- **Pokud majitelé nechtěli, aby se jejich podnik proměnil v café conc' nebo v music-hall, museli hledat nové zdroje jinde.**
- **Jeden z nejslavnějších předválečných kabaretů v Paříži byl**

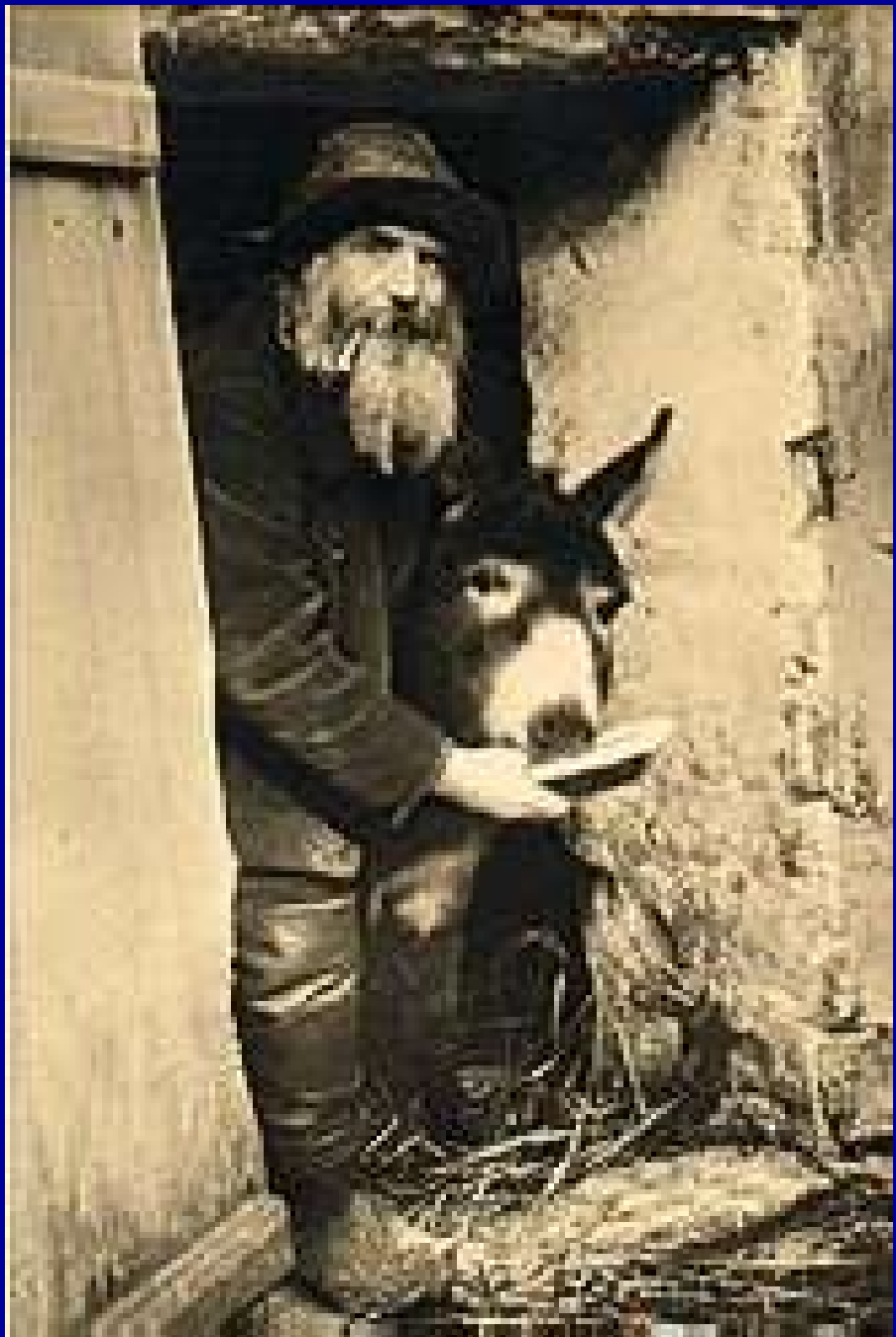

Le Lapin Agile (Čiperný králík)

- měl být znovu místem setkání umělců a posluchačů
- od roku 1860 hospoda zvaná *le Cabaret des Assassins (U Vrahů)*
- štít: vrah, který zavraždil svou ženu a 5 dětí
- majitel Sals pořádal páteční písničkové večery
- roku 1880 Sals požádal malíře André Gilla, aby mu namaloval mírumilovnější štít
- *Le lapin à Gill*

- roku 1886 si kabaret pronajala bývalá kankánová tanečnice **Adéla Decerfová**, známá jako matka Adéla
- Bruant kabaret v roce 1903 koupil, aby ho uchránil před zbořením a svěřil ho **Frédérikovi Gérardovi**, zvanému Frédé

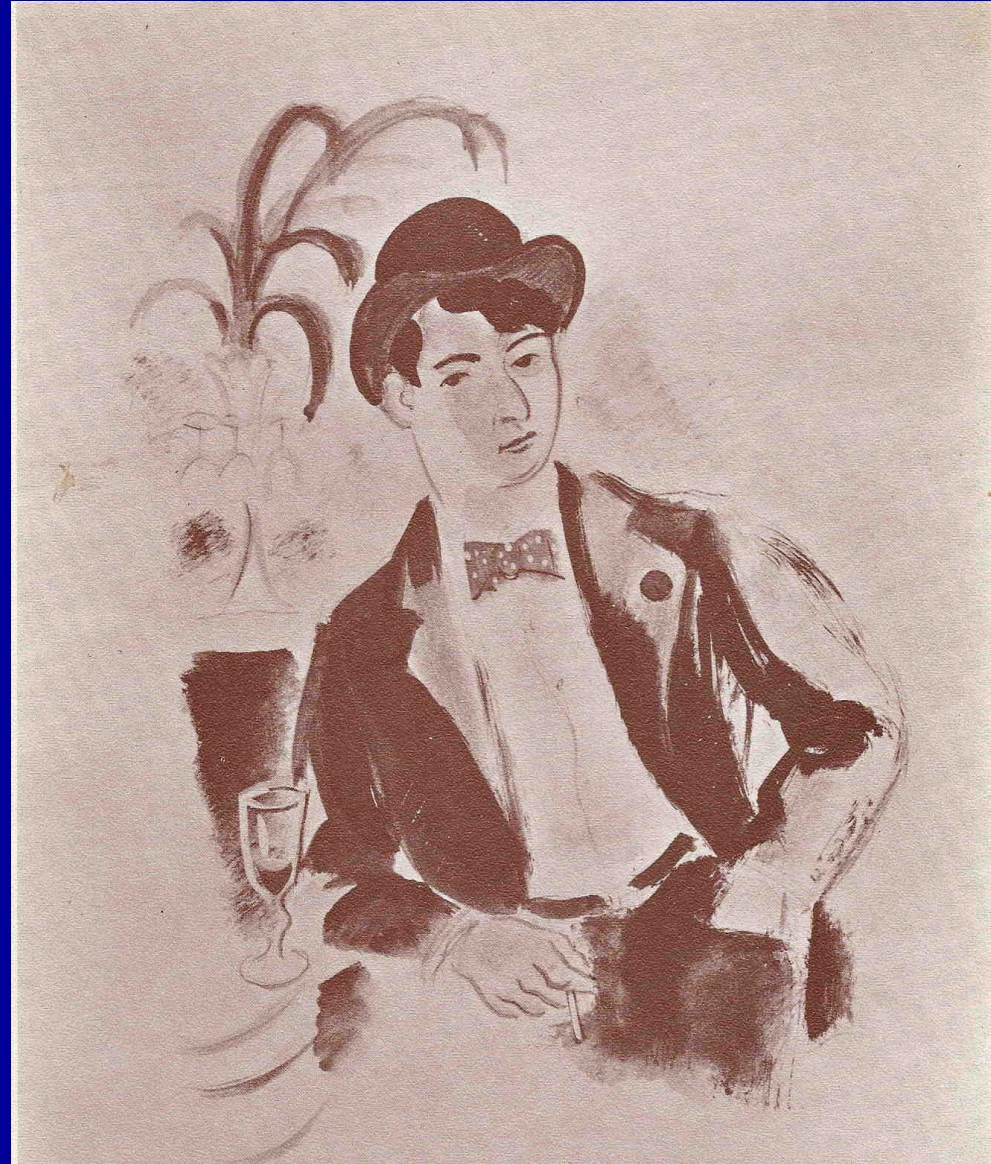
- **nový majitel přivedl na Montmartre svou ženu Bertu, dceru Margot, osla Lolo, kozu, havrana, bílé myši**
- **maloval, hrál na kytaru, zpíval**
- **starostlivost a dobrota paní Berty**

Některé osobnosti z le Lapin Agile

- Francis Carco
- lyrické a nostalgické písně a verše
- parodie na současné některé hvězdy
- ve vlastních textech byl zpěvákem Montmartru

- **Max Jacob**
- (1876-1944)
- spoluzakladatel uměleckého kubismu
- napůl humorné přednášky o morálce
- improvizované povídky
- pseudovědecká pojednání (např. o postavení služek v Mexiku)
- verše a písně

- **Jules Dépaquit**
- (1869-1924)
- karikaturista
- nenápadný
- vymýšlel způsoby, jak někoho napálit a zadarmo se napít
- zato musel pořád opakovat své „vrcholné dílo“: nejdelší 12slabičný alexandrín na světě

- pocházel z nikdy nenapsané tragédie o králi, který odešel na křížovou výpravu. Po návratu našel svou ženu v objetí jistého Gontrana. Procházel se po scéně, potahoval se za vous a říkal:

***„Tiens! Tiens! Tiens!
Tiens! Tiens! Tiens!
Tiens! Tiens! Tiens!
Tiens! Tiens! Tiens!“***
(No tohle! No tohle!...)

- Zola chce svést Akademii

- Frédé a jeho přátelé se někdy vydávali na cestu do **Saint-Cyr-sur-Morin**
- zpívali, diskutovali, recitovali,
- sestřelovali ovoce ze stromů, házeli uzenáče do řeky, koupali se bez plavek, jezdili na kolech bez cyklistických triček a kalhot

Le Lapin agile

- byl důstojným pokračovatelem ***Le Chat noir***
- kabaretní večery, setkávání básníků, hudebníků a malířů
- i po skončení první světové války

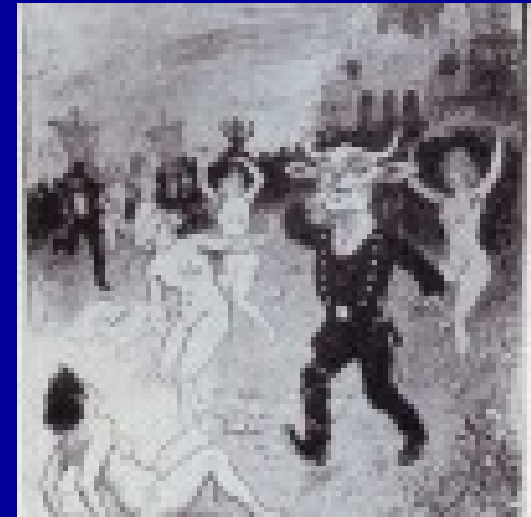
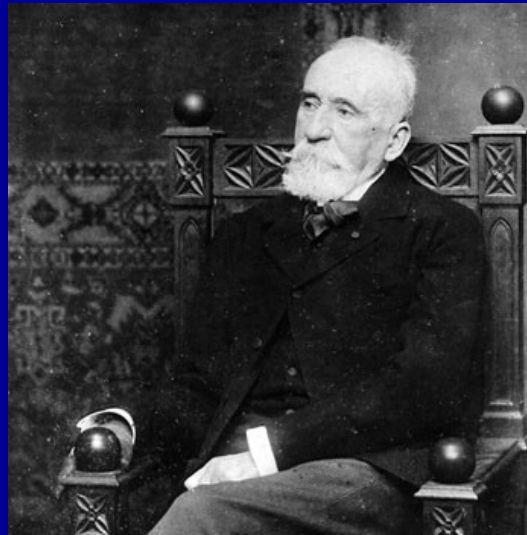
Quartz'arts (Kabaret čtyř umění)

- ples stejného názvu v roce 1892 v sále Elysée-Montmartre
- další ples stejného názvu v Moulin rouge – skandál
- aféry využil roku 1893 **François Trombert**: pronajal na bld. de Clichy živořící kabaret, dal opravit a vyzdobit kavárnu v neogotickém stylu a pojmenoval svůj podnik **Quartz'arts**

- program v duchu *Chat noir*
- **nedělní matiné** byla věnována lidové písni
- Iniciativa pro pořádání hlučných **slavností** nazvaných podle románu Emila Goudeaua *Vzteklá kráva*
- ***Les Vachalcades***
- 1896 – výbor pro pořádání slavností vzteklé krávy
- čestným předsedou – malíř Puvis de Chavannes

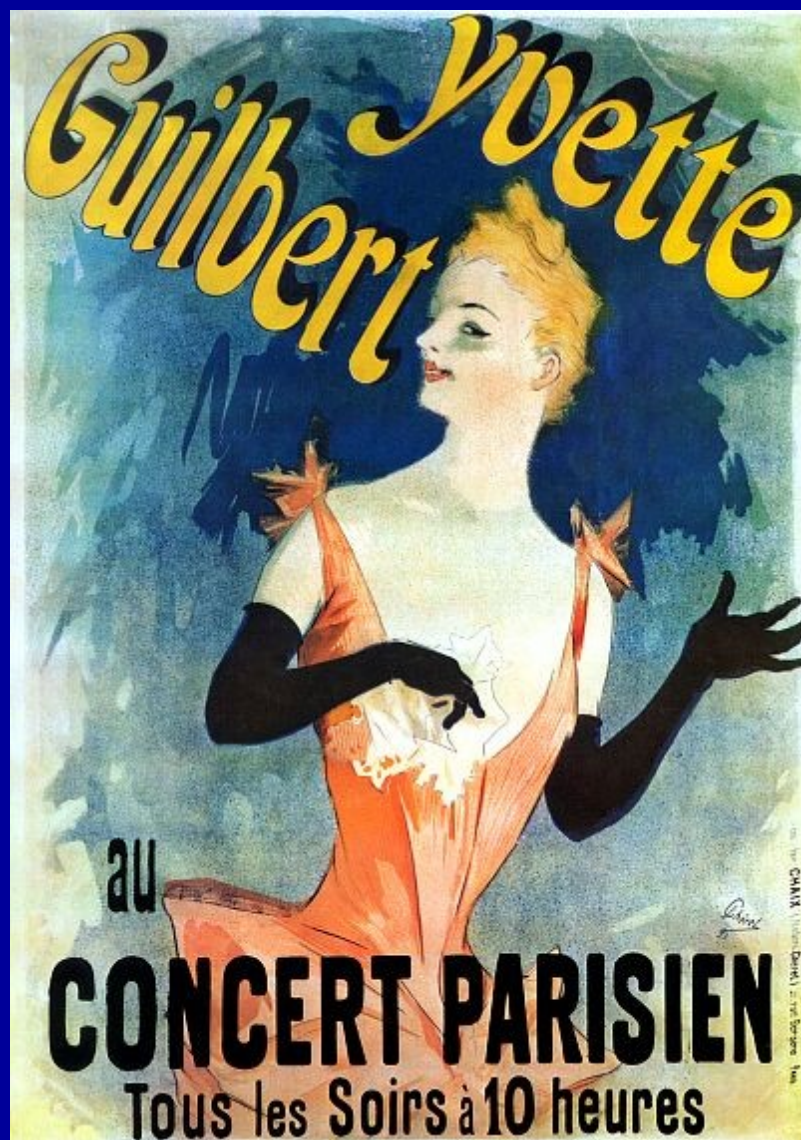

- Výbor se obrátil na celý Montmartre s prosbou o finanční příspěvky, které měly být rozděleny mezi chudé a začínající umělce
- x finanční výnos
- **20. června 1913** – další slavnost vzteklé krávy
- **„Sbohem, Montmartre“**
- **v Moulin de la Galette**

Yvette Guilbertová

- (1867-1944)
- nevystupovala v kabaretech pravidelně
- *Chat noir, le Lapin Agile*
- vliv na vývoj fr. šansonu
- dětství: v prostředí cirkusu a koncertních kaváren

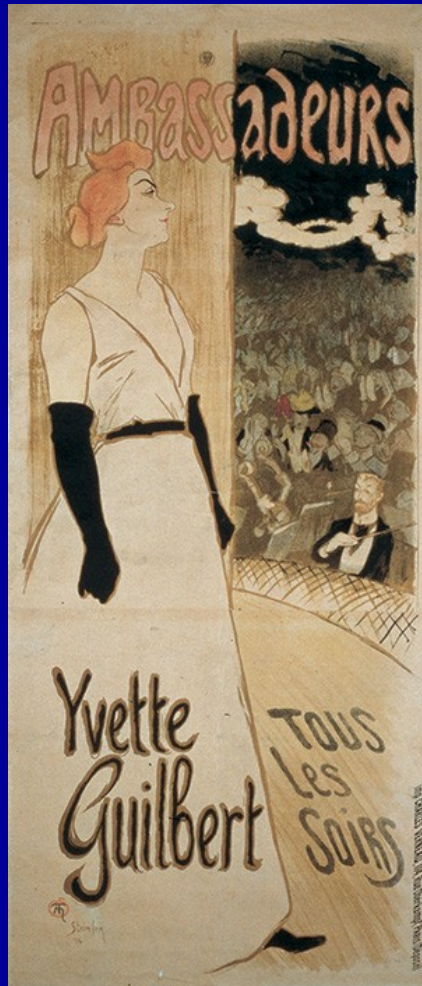
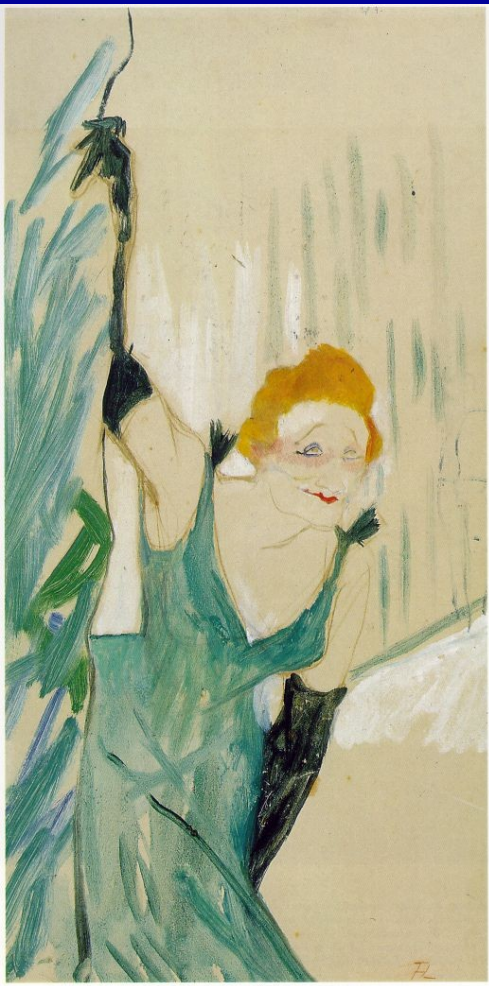

- Po otcově smrti musely s matkou tvrdě vydělávat na živobytí: šití, vyšívání
- modistka, prodavačka květin, šila kožené ozdoby
- ve 20 letech – těžká nemoc
- všechny své síly po uzdravení věnovala hudbě a písni

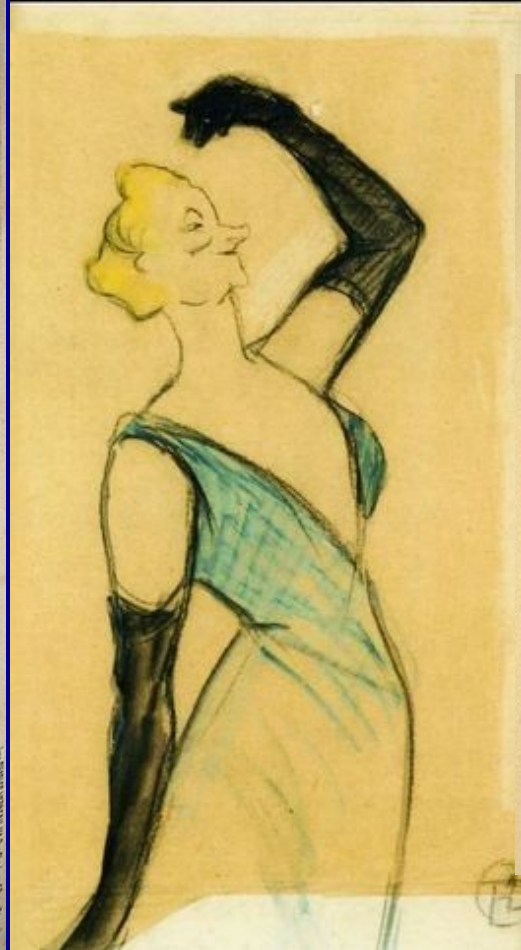

- *„Když jsem se učila nějaké písni, pokoušela jsem se vždycky ji také hrát.“*
- bohatá mimika, gestikulace, prudké dynamické přechody, střídání zpívaných a mluvených pasáží, dramatické pomlky
- posměch kvůli zevnějšku
- Stylizovala se do postavy vytvořené Toulouse-Lautrekem:
- rusovlasá dáma s dlouhými černými rukavicemi, v zelených sametových šatech

courtesy of www.toulouse-lautrec-foundation.org

- v roce 1899 zpěvačka znovu těžce onemocněla a na několik let se musela vzdát koncertní činnosti.
- Začala studovat starou literaturu a lidovou píseň a stala se jejich zasvěcenou znalkyní.
- ***Písně staré Francie***
- 1906
- texty od středověku až po současnost, písně milostné, taneční i historické

118. FARK (Fark) (Banyan) - La Balle (Fark) in Canyon
1880

119. FARK (Fark) (Banyan) - Fark (Fark) in Canyon
1880

120. FARK (Fark) (Banyan) - Fark (Fark) in Canyon
1880

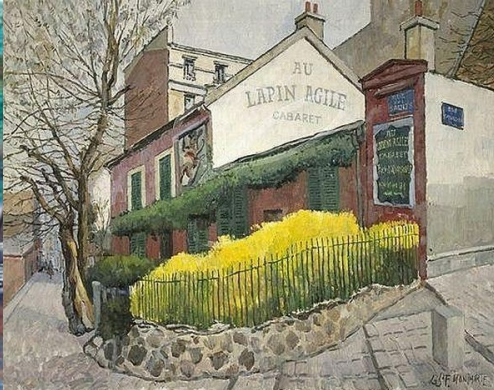
121. FARK (Fark) (Banyan) - Fark (Fark) in Canyon
1880

© Musée Montmartre

- *podle*
- *přednášek pana profesora Jaroslava Fryčera*
- *BALVÍN, Josef, **FRYČER, Jaroslav**, LAMAČ, Miroslav, POKORNÝ, Jindřich, Kniha o kabaretu. Mladá fronta, Praha 1988.*
- *FISCHER, Jan O., Smích a písně Montmartru, Klub přátel poezie, Praha, 1982.*

Miroslava Novotná

Katedra francouzského jazyka a literatury

Pedagogická fakulta MU

